

KAIS. KÖN. HOF

BIBLIOTHEK

76.192-A

Neu-

Österreichische Nationalbibliothek

+Z229157203

Digitized by Google

ШЕЛЬМЕНКО- НАЙМИТЬ.

КОМЕДИЯ
ГРИГОРИЯ ОСНОВЯНЕНКА - КВІТКИ,
вЪ 5 ДІЯХЪ.

ЗЪ МОСКОВСЬКОЇ МОВИ, ОКРІМЪ РОЛІ ШЕЛЬМЕНКА,
ПЕРЕВІВЪ
КСЕНОФОНТЪ КЛИМКОВИЧЪ.

Л Ъ В І В Ъ.
ЗЪ ПЕЧАТНІ МИХАЙЛА Ф. ПОРЕМБИ.
1864.

ШЕЛЬМЕНКО - НАЙМИТЬ!

КОМЕДИЯ ВЪ 5 ДЯХЪ.

76192-A

Digitized by Google

ОСОБИ.

Кирило Петровичъ Шпакъ, дідичъ.

Горпина Степанівна, жінка ёго.

Пріся, дочка їхъ.

Тимішъ Кіндратовичъ Лопушковський, женихъ її.

Осипъ Прокоповичъ Спецковський, приїзджий дідичъ.

Горпина Семенівна, жінка ёго.

Евжені, дочка їхъ.

Иванъ Семеновичъ Скворцовъ, московський капитанъ, квартируючий зъ командою въ селі Шпака.

Шельменко, наймитъ ёго.

Мотря, покоївка Горпини Степанівни.

Ключниця, локзі, повозники та інші слуги и служниці Шпака.

Гості, чоловіки и жінки, діти зъ няньками и т. д.

Діється въ Задніпрянській Україні,
въ селі Шпака.

Дія I.

(Простий садъ безъ всякихъ оздобъ; де-не-де великі гиллеті дерева; підъ ними дерев'яні немалескої лавки. Изъ за деревъ видко панський дімъ).

ЯВА I.

Скворцовъ (сидить підъ деревомъ і читає книжку, потімъ говорить). Післанець мій не приходить... яка нетерпячка!... (Читає). Зо всього видко, що доступъ трудний, коли вже и Шельменко не може пробраться. (Читає, а потімъ, кинувши книжку, встає). Якъ отсе озливсь би дядько, коли-бъ довідався, що генералському своякові одказали... та де? въ Україні!... Вінъ вірити не хоче, щобъ тутъ могли бути порядні люде... А таки відказали! Чи не викрасти-бъ та й по всьому. Посердяться та й вибачать, а я буду жонатий. Прися

справді дуже миленька; має свої дивниці, але я, оженившись, на ново з моїми племінницями її виховаю... Вона добра, любить мене, прибагівъ не має, и діло піде гарно...

ЯВА 2.

Скворцовъ и Шельменко.

Шельменко (вибігає відъ дому, пильно оглядаючись). Тю! тю! на твого батька!... (Побачивши Скворцова, стає незграбно въ позитуру).

Скворцовъ. Що? чи є який skutokъ?

Шельменко. Лепортую вашому благородію, усє обстоїть благополучно. Будучи, нема ніякого skutku.

Скворцовъ. Якъ? то ти не виповнивъ мого приказу?

Шельменко. Я усє справивъ, ваше благородіє, теб-то, справно.

Скворцовъ. И панну бачивъ?

Шельменко. Зовсімъ ні, ваше благородіє!

Скворцовъ. То и письмо не віддавъ?

Шельменко. Зовсімъ ні, ваше благородіє!

Скворцовъ. Чому жъ ти не віддавъ?

Шельменко. Не можу знати, ваше благородіє!

Скворцовъ. Якъ не можешъ знати? Аг же-жъ ти бувъ у дворі?

Шельменко. Зовсімъ ні, ваше благородіє!

Скворцовъ. Чому жъ ні, коли я тобі приказавъ?

Шельменко. Еге!... пожалуй... ваше благородіє и приказали, а я було, будучи, и пішовъ, такъ щожъ? Собака, ваше благородіє, та такъ здорово за хатою загавкала, такъ я, тее-то, и на втікача...

Скворцовъ. Ахъ, ти трусе!...

Шельменко. Видюща смерть страшна, ваше благородіє.

Скворцовъ. Я тебе ще не такъ напуджаю. Прикажу вилічити обіцянихъ тобі за несправність сто палокъ.

Шельменко. Ради старать... чи то пакъ: безъ вини виновать, ваше благородіє!... Ва-

не благородіє! не положіть гніву! Подозвольте мені, будучи, безъ артикулу, а такъ словесно, шебожитися передъ вами, що коли, будучи, ви не відитурмуємо панночки, такъ щобъ я передъ вашимъ благородіємъ огутечки, тее-то, прахомъ розпався. Отъ що!

Скворцовъ. Чи зъ твоею головою сего й зробити?

Шелменко. Та вже жь!... О — охъ, ваше благородіє! не знаєте ви сії голови! Рубили ми, будучи, производствомъ и не такові діла, якъ бувало відкомандрируємося на слідствии зъ покійнимъ секлетаремъ Грошолупомъ. Нехай надъ нимъ земля пероємъ. (Вздихає).

Скворцовъ. Ти все хвалишся, а самъ и початку не зділавъ.

Шельменко. Де то вже не зділавъ? я, ваше благородіє, безъ сорома казка, підмовивъ одну чорнобривку, щобъ, тее-то, знаєте, вибігла генъ до тиї росоховатої яблуні; такъ ми тамъ, тамъ, тее-то, порадимося. Знаєте, ваше благородіє, якъ Шельменко та зъ хитрою дівкою тее-то, такъ, будучи, и самого чорта зануздають. Ідіть же, ваше благо-

родис, на квартиру, тягніть люльку, а тутъ, будучи, усе гараздъ буде.

Скворцовъ. Гляди жъ, Шельменко, не зведи мене!.. Ахъ яку муку терплю я!.. Чи бувавъ ти закоханий?

Шельменко. Щобъ-то, будучи, якъ, ваше благородіє?

Скворцовъ. Ну, чи любивъ ти когонебудь?

Шельменко. Охъ, ваше благородіє! Будучи, нігде гріха діти: любивъ, та ще й теперъ кріпко люблю!

Скворцовъ. Отъ отсе для мене новина. Кого-жъ се?

Шельменко. Гроші, ваше благородіє! любивъ, люблю и любитиму, ажъ поки, будучи, здохну. Що то я їхъ люблю! И батька, и матіръ, и жінку, и дітей, и увесь рідъ свій за нихъ віддавъ-би! Та коли по правді, будучи, сказати, такъ нема и у світі нічого и нікого луччого, якъ, будучи сказати, гроші.

Скворцовъ. Скотина — и більшъ нічого.

Шельменко. Та їй! истинне слово, скотина, ваше благородіє! я и те-жъ кажу.

Идїть же, будучи, собі відсіль; та будьте, тес-то, близенько, щобъ якъ гукну, такъ щобъ ви тутъ и вродилися. Може й панночка, тес-то, на шпацірѣ вийде, а ви тутъ, стало-бить, и є.

Скворцовъ. Гляди, Шельменко, та порайсь проворно; я тебе нагороджу; а ні-то палки, по обіцянці. (Відходить).

Шельменко (самъ, роздумуючи). Палки, палки!... чи думавъ ти, панъ Шельменко, объ палкахъ, якъ бувъ при волості писаремъ?... Гай, гай! Не теперъ зпоминок. Тоді не тільки уся волость трепетомъ мене трепетала, не тільки голова прийдіте поклонімося, та й самъ засідатель не знавъ, на яку ступити передъ Шельменкомъ! А теперъ не можна Шельменку и пари зъ устъ пустити, та усе по артикулу: и ходи, и говори, и дивися усе по артикулу... Ой Микито, Микито! а пуще єго стара мати: заїли ви мою голову! Чимъ би я досі, будучи, бувъ? (Задумується).

ЯВА 3.

Шельменко и Мотря.

Мотря. Чого ви мене, пане служивий, звали?

Шельменко. Отже спасибі вамъ, що ви, будучи, вийшли. Ось, ходіте жъ сюди, підъ сюю грушу, я вамъ шось таке, будучи, скажу, таке гарне.

Мотря. Говоріть же швидче, мені ніколи.

Шельменко. Знаєте, будучи, що? Які ви повновиді, мовъ місяць... та... тее-то... які чорняві... Я васъ, душко, кріпко, будучи, полюбивъ.

Мотря. А мені яке до того діло? отъ іще!

Шельменко. Якъ, яке діло? Я васъ такъ кріпко, будучи, полюбивъ, що у день не сплю а у ночі не імъ, такъ, будучи, на стіну деруся, та васъ, тее-то, бажаю.

Мотря. Деріться собі, куди хочете, а мені нужди мало.

Шельменко. Якъ-то, нужди мало? Полюбіть бо, кришечко, и ви мене.

Мотря. Бачите, полюбіть не трудно, та який зъ сѣго товкъ буде?

Шельменко. А такий товкъ, що ми собі, тее-то, поберемося.

Мотря. Щобъ я не діждала за салдата вийти!

Шельменко. Оттакъ! який я салдаты? Бувъ колись салдатомъ, якъ и усякъ нашъ братчикъ военний, та знаєте, якъ я у службу пішовъ, будучи, охотою, такъ такий хвабрый бувъ, що тільки де забачу Турка, то такъ ёго, будучи, и зарубаю, такъ за се мене и пожалували чиномъ, и вже я, стало-битъ, зъ простихъ вийшовъ, а ставъ, будучи, копитанський денщикъ. Отъ що!

Мотря. Такъ ви вже й благородні?

Шельменко. Еге!

Мотря. А не брешете жъ ви? Або може ви такий благородний, якъ за шажокъ пистоль?

Шельменко. Стану я, будучи, у такімъ важнімъ ділі брехати!

Мотря. Чому жъ, коли ви благородні, а служите копитанові?

Шельменко. Се вже у насъ, будучи, у воєннихъ така поведенція, щобъ старшому прислужувати. Артикуль такъ велить. Ось якъ ще послужу та стану, будучи, генералськимъ денщикомъ, такъ тоді вже, тее-то, и охвицери до мене прийдіте поклоїмося.

Мотря. Коли вийду за васъ, то чи буду я благородна?

Шельменко. Та таки точнісінько, якъ и я.

Мотря. Такъ присилайте жъ сёгодня старостівъ, мене сватати, я вже васъ кріпко полюбила.

Шельменко. Оттакъ би, будучи, й давно. Знаєте що? Часомъ пани ваші за мене васъ не віддадутъ, такъ ми ось що зробімъ: нехай мій, будучи, копитанъ та зъ вашою нанночкою, тес-то, оженився.

Мотря. Та мої пани не віддають, її за ёго, и вже панночці приказали, щобъ вона объ німъ и не думала.

Шельменко. Такъ ми зробімо такъ, щобъ вони побралися, хочъ старі и не хочуть. Коли жъ побачите, що вамъ не переливки, такъ ви зъ нами, тес-то, утечіть. Натє жъ лишень оце, будучи, письмечко до панночки; тутъ усє написано: у яку пору вамъ и куди вийти; тільки ви намъ дайте, тес-то, звістку. Натє жъ, натє, та віддайте, будучи, бережненько.

Мотря. Сёго ніколи не буде. Що за неволя ити за вашого копитана? Зовсімъ бідний и нічого не має. А отъ до полудня приїде женихъ, панъ Лопушковський, такъ-такъ,

богатий и перебогатий. Слуга ёго розказувавъ, що на сватаню всімъ двірськимъ людямъ буде дарувати шовкові хустки. Такъ отъ що! А вашъ копитанъ що? Тьфу!

Шельменко. Та нехай же копитанъ, будучи, и тьфу, такъ я цяця. Будете, будучи, благородні и чиновні по мині.

Мотря. Я лучше згоджусь вийти за богатого, чимъ за чиновного. Повісьте-собі чини собі на шию; я плюну на васъ.

Шельменко. Ось, послушайте, душко, що я вамъ, будучу, скажу...

Мотря. Щобъ ви не дїждали, щобъ я панночку згодилаь віддати за копитана; зъ отсімъ и прощавайте. Мені ніколи; у насъ такі прибори идуть въ дому, що не то-що!

Шельменко (про себе). Та й бриклива жъ! Але не лається у ладъ. Ну, ще попробую. (Голосно). Та я вже не про панночку; якъ ви собі зъ нею, будучи, знаєте; а я вже про себе, казатиму. Коли-бъ ви знали, який я, стало-бить, багатий! скільки въ мене худоби!... Ось, послушайте... (Говорить їй по-тиху, а міжъ тимъ надходить Шпакъ).

ЯВА 4.

Ті самі и Шпакъ въ халаті, колпаку и пантофляхъ, несучи велику купу Московськихъ газетъ.

Шпакъ. Уже жъ надоіли мені ті прибори! И въ кабинеті не дали супокою. Не давно мили підлоги, а тутъ на принятє жениха піднялось поранє впять. Все вийди та вийди. Тільки взявсь—було читати славу річъ, що хтось говоривъ въ яглицькімъ парламенті на щотъ Ирляндії, такъ не дали, та й не дали! Бодай хоть тутъ не перешкодять. (Сідає на лавці и перебирає листи). Де жъ я зупинився? Такъ, добре, нумеръ дванадцятий, Лютого двадцять-второго дня... що? такъ, такъ. Боюся, щобъ перечитаного не зачати знову читать, а то зачавши, треба буде й скінчити, такъ двояка—бъ робота була...

Мотря (налякавшись). Лихо жъ мені! що теперъ панъ подумає? Якъ тутъ утекти?

Шельменко. Попався, жучку, панові у ручку! Отъ халепа буде.

Шпакъ. Хто се тамъ? (Підходить и побачивши їхъ). Чого ви тутъ взялись? Що

отсе значиться? И капітаць и наймитъ взяли-ся за любовні кури, га?

Шельменко. Та такъ таки, такъ. Знаєте, наша рябенька курочка та десь, будучи, забігла; катъ її матіръ зна! такъ я оце питався, чи не забігла, тес-то, до нихъ...

Шпакъ. Я тобі дамъ курочку! Живого тебе не випущу. Се капітанські штучки? Зачимъ ти, Мотре?

Шельменко. Та вона зо мною ... тес-то, ваше благородіє...

Шпакъ. Я не тебе питаюсь, зъ тобою розмовлюсь опісля. Говори ти, Мотре! скажешъ правду — половина вина дарована.

Мотря. За мною, пане, нема ніякої вина, хочъ би и заразъ вмерти. Вони викликали мене, та намовляли, щобъ я помогала панночці вийти за копитана и давали мені письмечко, щобъ я панночці...

Шпакъ. А! бездільникъ! Що теперъ скажешъ?

Шельменко (про себе). Не що, відбрешусь. (Голосно, прикинувшись боязливимъ). Хто, я, ваше благородіє?... Та я вамъ, будучи, зъ переляку, усю правду истинную розкажу.

Шпакъ. Не смій мене величати — ваше благородіє; я не рівня твому капітанові. Хочь я й не служивъ ніде, такъ батько мій бувъ бунчуковий товаришъ, а той чинъ рівняється колежському ассесорові, а тотъ зъ майоромъ. Такъ чи бачишъ, який я далекий відъ усіхъ благороднихъ?

Шельменко. Я, глядячи на васъ, такъ и думавъ, а теперъ и зовсімъ, будучи, бачу — ваше високоблагородіє.

Шпакъ. То-жъ бо то. Заразъ відкрий мені всю правду: чого ти тутъ, и що отсе за письмо?

Шельменко. Заразъ ваше благор... чи то пакъ: ваше високоблагородіє, усе вамъ до чиста розкажу Мій копитанъ, та задумавъ вашу дочку, теє-то, узяти...

Шпакъ. Далеко куликові до Петрового дня.

Шельменко. Такъ таки, ваше високоблагородіє, я ёму, будучи, оттакъ точнісінько й казавъ: чи ви жъ імъ, кажу, рівня? То панъ Шпакъ на усю губу панъ: а ви хто? Вінъ бунчуковенко, а ви хто? Панъ Шпакъ богатий, а въ васъ що? мундиръ та рейтузи.

Такъ таки затавсь, та й затавсь. Отъ же, будучи, и полізъ свататись, та спасибі, ви ёму и піднесли, будучи сказати, печеного гарбуза. Писаниє глаголетъ: котузі по заслузі!

Шпакъ. Такъ и ти противъ свого капитана?

Шельменко (про себе). А ну, Шельменко, бреши на усі заставки! (Голосно). Та й я противъ нёго, ваше високоблагородіє; бо не люблю неправди опуць хрину; правдою живу на світі, и, будучи, у сімь її у вічи такъ и сиплю, мовъ піскомъ.

Шпакъ. Такъ ти, видно, чоловікъ не безъ розсудка?

Шельменко (про себе). Нашъ! (Голосно). Такъ по-троху, будучи, маємо про себе, для усякої нужди, ось якъ и теперечки.

Шпакъ. Всё отсе добре, але зачимъ же ти тутъ?

Шельменко. Ось бачите зачимъ: мій коштанъ и після гарбуза, будучи, не прочунавъ. Що ёму гарбузь? фіть-фіть! якби бува, ваше високоблагородіє, ви ёго, будучи, де застукали та одспівали-бъ ёму добре, щобъ, стало-бить, не сікався за нерівню.

Шпакъ. Правда твоя! я було такъ и думавъ, та відраяла жінка.

Шельменко. Отъ бачите! а вінъ тутъ и розвередувався. Давай, каже, ми у пана Шпака дочку, тее-то, украдемо...

Шпакъ. Ахъ той бездільникъ!

Шельменко. Та такий бездільникъ, ваше високоблагородиє, що, будучи, скільки я по світу ні ходивъ, такъ такого не бачивъ.

Мотря. А ви жъ, служивий, намъ ёго захвалювали, що вже лучшого надъ ёго и немає.

Шельменко. Потурайте, Мотросю, — не знаю, якъ всь по батюшці — що ми служиві, вамъ, будучи, говоримо! Тільки розпустить уха, то забожимося, що й на вербі є груші. То я васъ тільки випитувавъ.

Шпакъ. Се правда, розумний чоловікъ всі міри употребляє.

Шельменко. Истинне ваше слово, ваше високоблагородиє! Тимъ-то и я, будучи, усяки міри потребляю.

Шпакъ. Дуже похвально; але зачимъ же ти сюди прийшовъ и объ чімъ зъ Мотрею говоривъ?

Шельменко. Та то ми, будучи, собі... зійшлися такъ, те-то, знаєте, ваше високо-благородиє...

Мотря. Що ви брешете. Ви закликали мене, намовляли, щобъ за васъ за-мужъ вийшла, розказували про своє багацтво, и листочокъ до панночки передавали...

Шельменко. Те-те-те-те! И я жъ те жъ кажу, и воно усе такъ, та тільки трішки, будичи, не такъ. Охъ, жалко мені, що не можна усєго розказувати!

Шпакъ. Иди, Мотре, до дому та нічого не говори пані; я хутко самъ прийду.

Мотря. Боюся, щобъ вінъ вамъ не наговоривъ чого лишнєго...

Шпакъ. Не бійся, не бійся; не твоє діло. (Мотря виходить). Ну, теперъ розкажи мені всє по самій чистій правді.

Шельменко. Мбоя правда, будучи, чистіше усякої правди, и якъ я є самий чесний чоловікъ. Отъ бачите, ваше благор... чи то пакъ гмь! ваше високоблагородиє! якъ давъ мені копитанъ письмечко до панночки, а тутъ паписано, коли й якъ утекти, такъ я, будучи, ажъ заплакавъ собі нищечкомъ, отъ ей! правда! — бодай я передъ вашимъ здоровємъ ні-

коли не плакавъ, коли се брешу. Жалко стало, що ми, будучи, васъ надъ панами пана, надъ шпаками шпака, у вічи обдурюємо, а ви намъ вірите, мовъ добримъ.

Ш п а к ь. Дякую тобі, мій друже, за сердечность для мене. Що жъ дальше? Ти взявъ письмо?

Ш е л ь м е н к о. Охъ, узявъ, щобъ часомъ вінъ черезъ другого кого не передавъ. Узявъ та, будучи сказати, та й думаю собі: якъ би вамъ переслати? Ажъ ось дівчина тутъ ки-слички збира: отъ я до неї та, знаєте, щобъ вона добріша була, такъ я, будучи, тее-то... звісно... молодецьке діло...

Ш п а к ь. Розумію, розумію. Я й самъ бувъ молодий.

Ш е л ь м е н к о. А, бачу, ви й догадалися? Ну, ну, не знаю, щобъ васъ обманити можна було! Що за догадливі! Ось, якъ я бачу, що вона до васъ, тее-то, усердна, отъ я й кажу: віддай, душко, письмечко панночці. Бо певно знавъ, що вона ёго вамъ віддасть; то отъ я й передъ копитаномъ не бувъ би виноватий, и вамъ би, будучи, услуживъ. Тільки що се кажу, а тутъ ви и вийшли, нехай здорові будете, та по-вікъ би мене

слухали. (Про себе). Отъ збрехавъ, ажъ пальці знать!

Шпакъ. Ахъ, га ти по майстерськи зхитрувавъ. Я замічаю въ тобі багато розуму, а чесності ще й більшъ.

Шельменко. Не підемо купувати або позичати: буде зъ мене. Ще мене, будучи, якъ розкуштуєте, то ще й не те скажете. А щобъ ви мені зовсімъ повірили, то нате вамъ, будучи, и письмечко та й прочитайте собі. Писаніє глаголетъ: письмо очи колетъ.

Шпакъ (прочитавши письмо). Ахъ, той бездільникъ! ахъ, мошенникъ! Я отсе письмо представляю въ судъ и буду на німъ безчестя шукати.

Шельменко. Та ні, ваше високоблагородіє! що вамъ безчестя? По писанію, якъ объ стіну горохомъ. А підете по судахъ, то хиба, будучи, не знаєте, якъ почнуть справки та сообщенія писати, а копитанъ тимчасомъ панночку, тєє-то, вкраде и зробить по своєму, тоді нічимъ и не залатаєте.

Шпакъ. Правда твоя, друже мій, правда. Що жъ мені робити, ума не дєберу. Чи не придумаєшъ, якъ би насолити капитанові.

Шельменко. Де вже моїй голові, за вашимъ розумомъ! Тутъ би отъ ще: прочитати-бъ оце письмечко панночці; може вона сердешна, будучи, нічого сѣго й не зна, а вінъ до неї вяжеться, такъ по писанию: мокримъ рядномъ нападається.

Шпакъ. И то може бути; твоя рада добра. При дочці прочитаю жінці, що то вона скаже.

Шельменко (про себе). Коли-би мене туди допустили, я бъ васъ обохъ одуривъ и дочку-бъ викравъ. (Голосно). Робіть же, ваше високоблагородіє, тутечка-здесь якъ знаєте, а я піду до копитана, будучи, зъ ле-портомъ.

Шпакъ. Ти ёму скажи, що письмо давъ самій Прісі въ руки.

Шельменко. Нічого робить, треба такъ казати, хочъ и не правда. А що вже я не люблю брехати, такъ точнісінько, якъ гірку редьку їсти. (Витягнувшись). Прощення просимо, ваше високоблагородіє!

Шпакъ. Прощай, мій коханий! Коли що нове довідаєшся, приходь просто и розкажи. Я тобі особливе дякувати буду.

Шельменко. Ради стараться, ваше високоблагородіє! (Підходячи до Шпака). А коли знаєте, що? Я тутъ, будучи; буду сновати и у дворі и у садку, чи не запримічу чого, та хочъ би й самого копитапа, то й дамъ вамъ заразъ звістку: кахикну ось такъ (кашляє), то ви до мене яко мога й поспішайте. Щасливо оставаться. (Витягється, рсбить на ліво и маршує, все незграбно).

Шпакъ (самъ). Яке щастє, що я переволюкъ на свою сторону сєго чесного хлопцюгу. Теперъ капитанъ у мене въ рукахъ. Захочу, и черезъ Шельменка попадеться въ нов. й лабетъ. О! та завстиджу жъ єго кріпко! Забуде баламутити жінокъ. Горпинка моя клопоче теперъ о хозайстві, а якъ упорається, зійдеюсь, тоді, після ради Шельменка, прочитаю отсе письмо дочці и зачну діяти відля околичностей. Золотий Шельменко! Ну, що тамъ мої Христини зъ Карлистами? (Сіда и читає газети).

ЯВА 5.

Шпакъ и Горпина Степанівна.

Горпина (зъ пляшечкою въ рукахъ). Отъ де вони забрались! Я васъ, душечко, по всєму дому шукала.

Шпакъ (приложивши палець до газети).
Втрата Карлистівъ... Де жъ мені всидіти дома,
коли всі підлоги миють. А що вамъ, маточ-
ко, треба?

Горпина. Діло є поговорити.

Шпакъ (такъ само перестаючи читати).
При переправі... дайте жъ мені, Горпинко,
оть трошки дочитати описаня преинтересної
битви; я й самъ маю дуже пильно до васъ...
Такъ отъ битва завязалася...

Горпина. Годі вже зо своїми битвами.
Якъ візьмуться битись, такъ ні до чого вже
й ліла нема. Нужъ бо, Кирику, займіться
ще й зо мною.

Шпакъ. Рознісся слухъ... та що тамъ
таке? при втеці взято...

Горпина (показуючи пляшечку). А отъ,
душечко, чи не хочете зажити ліку?

Шпакъ. Помилуйте мене, маточко! Я
зовсімъ здоровъ, и на що мені лікъ? та и
який ще?

Горпина. Такъ що жъ, що здорові,
ви ще здоровше будете. Отсе відъ кольки;
нате викушайте.

Шпакъ. Та мене нігде не коле. Поми-
луйте мене, Горпино Степанівна, погибіль зъ

вами! Що вамъ отое здаюся лічити здорового чоловіка?

Горпина. Лише здорове, душечко, ніколи не завадить. Отъ, бачите, прятаючи за-для гостей, я перебирала у себе въ шафі, дивлюся — пляшечка зъ лікомъ. Чи нагадаєте, минувшого року зимою я впоїла на нічъ душенини зъ чеснокомъ и мене вхопила колька. такъ Иванъ Хомичъ тоді записавъ мені отсей лікъ.

Шпакъ. Такъ то у васъ колька була. а не въ мене. Ви жъ, маточко, тоді душенини на нічъ наїлися, а я вчора майже й не вечерявъ. Воно жъ и торічне, то й ніякого skutku не зробить. Возьміть, та вилийте ёго.

Горпина. Помилуйте мене, Кирило Петровичъ! Я вамъ не надивуюсь: чоловікъ ви розумний, а завсїди такъ дивно мізкуєте: вилити! легко сказати, вилити, коли річъ коштує карбованця и двадцять копійкъ.

Шпакъ. Помилуйте жъ и ви мене, Горпино Степанівна! Я тутъ и въ товкъ нічого не візьму: въ чоловіка все здорово и нігде не коле, такъ пий торічний лікъ, щобъ гроші не пропали! И зъ чимъ ёго заживати, зъ чаємъ чи зъ виномъ?

Горпина. И сама не знаю, якось забула. Та чи въ середину брати, чи зъ-верху мастити — їй-же-то Богу мовму не тямлю, хочъ заразъ убийте мене, не тямлю. (Ласючись до ёго). Та не бійтесь, тутъ ёго не багато, всёго на одинъ приємъ; и не зчуетесь, якъ викушаєте. Натє бо.

Шпакъ. Змилуйтесь надо мною. Горпину Степанівна! Що вамъ за прибагъ прийшовъ, — мною якъ кісточкою грати? Я, здається видшовъ зъ тихъ лїтъ, щобъ мною орудували, и люблю жити своїмъ розумомъ. Ну, добре, я ёго зажию, а воно зверховне та ще може зъ гишпанськими мухами, такъ що тоді будемо робити? Мені горло облїзе, и крихти не пролигну. Ну, коли вамъ жаль грошей, дайте най Мотря випє.

Горпина. Чи її мужицькому горлу лигати за рубля и двадцять-пять копїєкъ? Де вашъ розсудокъ?

Шпакъ. Ну, такъ идїть же собі ради Бога! сказавъ, такъ такъ сєму и бути. Не перешкоджайте мені: тутъ продовжається важна битва. (Читає).

Горпина (одїйшовши відъ ёго). Всє зъ своїми газетами, а сєго ні, щобъ и жінки

завгодно зробити. Що за дивний норовъ у нихъ робиться? Чимъ більше старіються, тимъ більше до нихъ ні приступу, и заразъ за все сердяться. Я думаю, що и въ десятѣхъ губерніяхъ навкруги нема чоловіка зъ такимъ розумомъ якъ вони, а нічого розумного на всімъ віку не зробили. (До чоловіка). Вже якъ по отакій сумі будемо вилівати, такъ и кінцівъ не зведемо. Самі процеси зъ Трунъкевичемъ скільки коштують...

Шпакъ (кинувши газети, зъ досадою). Не нагадуйте мені про сѣго викидиша! Вже жъ я ёму доїду! Отсі гусі ёму такъ не вийдуть: всѣго позбавлюся, иміне втрачу, а пошұкаю на нїмъ за побиті гусі. Я ёму доїду!

Горпина. Коли-бъ хочъ теперъ меньше видатківъ на ті процеси; намъ треба Прісію видавати; отъ женихъ...

Шпакъ. Такъ, такъ, правду сказати, треба квапитись її видати. Отъ най скінчу битву, такъ я вамъ розкажу... (Читає).

Горпина. Богу дякувати, що женихи до Прісі показалися... Я й не такъ богата була у батька, якъ вона у насъ, а за мною женихівъ, було, якъ собакъ. А чому? Покійний батько на хитрощі взявся: підкупивъ

усіхъ надзорцівъ на сусідніхъ поштовихъ стаціяхъ, щобъ усімъ проїзджимъ розказували, що така й така панна, и богата, и красива и розумна. Такъ чи повірите? що-дня відъ женихівъ не було відбою.

Шпакъ. Однаково жъ, маточко, я ні відъ кого не чувавъ объ васъ и не знавъ, чи ви є на світі; а судьба, якъ судьба! Ми-моїздомъ заїхавъ та разомъ и влюбився въ васъ по уха. Дивлюся, дівка кровъ зъ мо-локомъ, та приступити не смію. Для смілости натягнувся зъ вашимъ батькомъ наливки; вінъ взявся за гуслі, та якъ ушкварить горлиці, а я и розносився...

Горпина (гладячи ёго по лицу). Отся то горлиця мєні и доїхала! Ви носитесь на въ-присядки, а я такъ и таю... (Цілує ёго въ чоло).

Шпакъ (її тежъ цілує). То въ тотъ самъ вечіръ и по рукахъ ударили.

Горпина. Добре-бъ и Прісю, щобъ не довго водити.

Шпакъ. И не перемінно такъ треба, а то щобъ нашъ постоялець не наробивъ штукъ.

Горпина. Капітанъ? Хиба и після від-мови вінъ не нарозумився?

Шпакъ. Куди?... баламутить її, щобъ утекла зъ нимъ. Отъ я переловивъ письмо. Ходімо, я при ній прочитаю и вивідаю въ неї чи вона згоджається зъ нимъ? Ходімо разомъ. (Иде икъ дому).

Горпина (сплеснувши руками). Письмо?... Який встидъ! яка ганьба!... Въ кого се вона? До мене ніхто въ світі не писавъ амурнихъ писемъ!... Замужъ, замужъ таки сёгодня, заразъ замужъ, щобъ не любилася зъ капитаномъ.

Дія II.

Я В А 1.

Шельменко (самъ, виходить відъ дому и шукає міжъ деревами). Де жь тутъ у гаспида ёго благородие? Нема та й нема. А кріпко пильно було ёго треба — нада. Якъ же знайдеться, такъ и заспішить: розкажуй ёму швидче, та не приговорюй: будучи. Якъ таки нашому братчику безъ приговорокъ? Поки мямкаючи скажешъ: будучи та стало — битъ та теб-то, а тутъ и видумаєшъ, якъ би гладенько збрехати, або вибрехатися. Се вже наша писарська натура. А якъ я подивлюся, такъ усюди однаковісінько — и у волості, и у суді, и у службі. Салдатъ, або писарь, та й секретарь діло зробить, усе до ладу приведе, а начальникъ и хваста: оце ми зробили. Отъ и тутъ такъ: я зо всімъ усе діло налагодивъ, панну вкрадемо, ёго благородие

ожениться и худобу забере, а Шельменці, коли скаже спасибі, то ще й гараздъ; а коли тутъ же провинишся у чімъ, та зараздъ и палки... О, докучили мені отті палки! Коли-бъ же я їхъ не накликавъ, що й досе не знайду копитана. Аговъ, ваше благородіе! Онъ иде; стой, Шельменко, та рівняйся! (Витягається). О жука та й годі!

ЯВА 2.

Шельменько и Скворцовъ.

Скворцовъ. Що, Шельменко, чи є що нового?

Шельменко. Усєго нового багато є, ваше благородіе!

Скворцовъ. Говори мені швидче по просту, своїми словами, тільки покинь своє незносе „будучи“.

Шельменко. Величать, ваше благородіе, коли не прикажете, то й не будемо, тільки безъ будучи не можемо (про себе), затимъ що безъ брехні не обійдеться.

Скворцовъ. Ну, говори швидче: чи бачивъ ти панну, чи знає вона про письмо, чи згоджається уйти?...

Шельменко. Сей часъ, заравъ усѣ порядкомъ розкажу. Якъ я пана Шпака навчивъ, то вінъ, мій сердешний, тошнісінько такъ и зробивъ. Письмо панночці прочитавъ, та й принялися у двохъ, будучи, зъ напею її лаяти. Панночка у слѣзи.. О, та не хитра жъ и вона! Плаче та васъ коренить, каже: и цуръ, каже, ёму и пекъ, каже, ёму; се-бъ то вамъ, будучи, ваше благородіє, не від мене ви, тес-то, чуєте. Тутъ же лає, а тутъ письмечко — сіпъ! та, будучи, й сховала до серця. Отъ ей! не брешу; хочъ би мені, будучи, пропасти ось тутечка-здесь...

Скворцовъ. Перестань божитися, я тобі вірю, та кінчай скорішъ.

Шельменко. Отъ добре, що вірите, и вірьте завжди. Отъ, будучи панночка й відцуралася відъ васъ, що, каже, и не хочу, и не жалаю, и на думці не покладаю, щобъ, будучи, йти за нѣго. Отъ старі й повірили й пішли відъ неї. Отъ и зовсімъ.

Скворцовъ. Чи бачивъ ти після панну, и не приказала вона мені чого сказати?

Шельменко. Де то вже не бачивъ! истинно бачивъ, и зънею у сінцяхъ, на самоті,

Основ. Шельм.

3

теє — то, говоривъ, ось якъ теперъ, будучи, зъ вами, нехай здорови будете.

Скворцовъ. Чи не приказала чого мені сказати?

Шельменко. Де-то вже, будучи, не приказувала! Тамъ такого наговорила, що за-нічъ замість казки и не переслухаєте.

Скворцовъ. Що жъ таке? Говори, не мучь мене!

Шельменко. А ось що казала: я ёго, каже до смерти люблю, се-бъ то, будучи, васъ, ваше блалородие, — що каже, хочъ я й відцуралась відъ коцитана при батюшці и при матушці, такъ се, каже, неправда, брехня по нашому, а я таки ёго люблю, а на пана Лопушка и дивиться не хочу.

Скворцовъ. А отсе що ще за лопушокъ?

Шельменко. Женихъ до панночки, кажуть, багатий та перебагатий. Отсе туж-тужъ изъ старостами буде. Тамъ їхъ такъ дожидають: усю птицю на птишні, будучи, порізали, панъ зъ панею, теє-то, усе сварються: вона дівчатъ товче, а віць хлопцівъ усюди протурює. У вечері, кажуть, и сватанє запють.

Скворцовъ. Ще сѣго лиха неставало, щобъ зъ-боку прийшовъ женихъ! Охъ, яке жов критичне положенє!

Шельменко. Та ще положеня не було нїякого, ваше благородїє! ще тїльки сватанє; а ми швидче украдемо панночку, то поки тутъ справа поспїє, а ми собї, будучи, звїнчаємося и, тєс-то, вернемося..

Скворцовъ. Охъ, коли-бъ менї побачитися зъ Прїсею! Зпроворь менї отсе якъ небудь..!

Шельменко. Та я вже и зпроворивъ. Тужъ-тужъ, казала вибїжить.

Скворцовъ. Що жъ ти менї о най-лучшїмъ и не кажешъ?

Шельменко. Щобъ не стаць, будучи, кортіло. Е, цуръ палїчя! Онъ вже и бїжить. Поженихайтеся жъ ви собї трошки, а я постою на калавурї.

Я В А З.

Тї самї и Прїся.

Скворцовъ (спїшить їй на встрїчу).
Ахъ, яке ти менї справляєшъ удовольство!

(Цілує її руку). Якъ я щасливий, що іще бачу тебе въ останній разъ...

Пріся. Зовсімъ же не въ останній разъ; я якъ поклялася вамъ, що буду любити васъ вічно и що ні за кого не піду, тільки за васъ, то й додержу слова.

Скворцовъ. А сподіваний женихъ?

Пріся. Я объ німъ и не думаю, и ні за що въ світі не піду за нього. Моя машермеръ сказала...

Скворцовъ. Люба Прісенько! Я тебе просивъ не говорити по французьки.

Пріся. Не буду, справді не буду. Чому вамъ не хочеться, щобъ я говорила по французьки? Я дуже гарно говорю...

Скворцовъ. Тому то я й прошу, щобъ ти не говорила, бо тебе вчили не такъ якъ треба, а тому ти и всі подружки твої — не говорять а перекручують слова такъ, що той, хто знає по французьки, не зрозуміє нічого, що ви кажете. Прошу тебе, більше не говори. Чи ти читала мое письмо?

Пріся. Воно не просто досталося мені; батько ёго переловивъ и прочитавъ мені зъ великими упреками такъ, що я — нерозсердїться — примушена була сказати, що я

зовсімъ васъ не люблю и цураюсь васъ ; а письмечко я таки зловила и воно у мене тутъ.

Скворцовъ. Такъ ти згоджаєшся на мій предлогъ ?

Пріся (зъ неспокоюшъ). На... на який ?

Скворцовъ. Втікати зо мною и тайно повінчатися.

Пріся. Втікати!... Якъ отсе слово роздирає мою душу!

Скворцовъ. Чому жъ, моя любя Прісю! Ти примушена до того крайностю. Родичі твої ні за що не згодяться віддати тебе за мене, ти любишъ мене и бажала — бъ лучше бути моею, чимъ вийти за нараюваного тобі жениха. Чи не такъ ?

Пріся. Воно такъ певне, але...

Горпина Степанівка (показуєсья за деревами и підслухує).

Шельменко (підходячи до нихъ). Та зділайте милоть, менше говоріть, а швидче діло кінчайте. Воно осьъ якъ: ми, будучи, поєднаємо попа, щобъ васъ извінчавъ, змеркомъ підбіжимо до хвіртки, що генъ — генъ біля загороди; я, будучи, буду тутечка—

здесь и подамъ вамъ звістку, а ви, панночко, и чурхніть не оглядаючися, та швидче довінця, а тамъ, тес-то, вже звісно...

ЯВА 4.

Ті самі и Горпина Степанівна.

Горпина. А що се таке?... Чого се ти навчашь?... Що у васъ за замисли?.. у-везти мою дочку?... Чи не встидно вамъ, Иване Семеновичъ, за нашу хлібъ-сіль відплачувати невдякою?

Шельменко, (про себе). Отъ и встерглись відъ злї баби! треба відбріхуватись.

Скворцовъ. Одна сильная любовъ до вашої дочки извиняє мене въ такімъ рішущімъ замірі:

Горпина. Сильна любовъ! Тому, якого-бъ ви намъ лиха ні наробили, такъ усе будете відговорюватись сильною любовю?

Шельменко. Оттакъ пакъ! писание глаголетъ: на вовка помовка. Сами, будучи, у усімъ виноваті, та на любовъ звертають. Хиба ми не знаємо?

Горпина. А ти, шельмо, чого ніша-

в'їся? Чи се не ти дав'ївъ тутъ ради, якъ утікати?

Шельменко (смієсься). Хе, хе, хе, хе! О бодай васъ! Нічого, будучи не знають та й говорють.

Горпина. Якъ нічого не знаю? Чи не ти тутъ стоявъ?

Шельменко. Стоявъ.

Горпина. Чи не ти казавъ, якъ змеркне?...

Шельменко. Казавъ.

Горпина. Чи не говоривъ ти, що коляска під'їде до хвіртки?..

Шельменко. Говоривъ.

Горпина. Чи не говоривъ ти, що коли буде все готове, такъ ти дашъ знати Прісі..

Шельменко. И стоявъ, и казавъ, и говоривъ. Такъ що жъ?

Горпина. Такъ те, що тебе на-упершъ всіхъ треба провчити.

Шельменко. Еге! воно й такъ, та трошки не такъ. Жалко мені що, будучи, не можна усєго при усіхъ розказати! 'Ось ходімъ, пані, у двоохъ підъ онъ-ту яблуно, такъ я вамъ, тес-то, щось розкажу,

Горпина. Ще візьмі сміє дурити, и на секрети кликати! Геть, падлюко, изъ мого саду, и не смій ні тутъ ні на подвірю показуватись; а то звелю дубиною прогоняти. А вамъ, пане, разъ на завше сказано, що вона вамъ не суджена. Покиньте насъ вь супокою, и її бiльше на займайте, вона вже майже змолена за иншого. И такъ, що було міжъ вами, треба зовсімъ перервати.

Пріся. Мамонько! я ні за кого не піду, коли не віддасте за Ивана Семеновича.

Скворцовъ. Я умру вь очахъ вашихъ, коли віддасте Прісю иншому!

Шельменко. Коли не віддасть за насъ, то й я або, будучи, втоплюся, або світъ за очима піду.

Горпина. Дурневі туди й дорога! А васъ, пане, ще прошу: покиньте насъ швидче; чоловікъ мій, якъ побачить васъ тутъ, то не прогнівайтесь, наведе вамъ великихъ неприємностей. Прісю! иди до дому; я тебе зь очей не спущу.

Скворцовъ. Знай, Прісенько, що коли відкинешъ мій предлогъ, то таки завтра довідаешся о моїй смерті! (Виходить).

Шельменко. Я й одлепортую.

Пріся. О Боже мій! Хто мені порадить въ сѣму критичнѣму положеню! (Иде плачучи до дому).

Шельменко (проводжаючи її, по-тихо.) Слушайте мене, то усе буде гараздъ. (Вертається).

Горпина. Ти зачимъ тутъ остаєшся? Геть и ти!

Шельменко (кашляє голосно). Кахї!.. кахї!..

Горпина. Вінъ ще й розкашлявся! Геть, кажу я. Тебе звелю заразъ и дубиною обложити.

Шельменко (підходячи къ домові, все кашляє). Та кахї бо!.. кахї!.. Агѳвъ!.. кахї!..

Горпина. Вінъ мене казить своїмъ кашлемъ. Убирайся геть, або я покличу людей....

Шельменко. Та кахї!.. кахї!.. кахї!.. ажъ ось на-силу!

ЯВА 5.

Ті самі и Шпакъ.

Шпакъ. Що тутъ? А, се ти, Шельменко? Що тобі треба?

Горпина. Їму те треба, що вінъ тутъ славні діла ваявѣвъ. Викликавъ Прісю, та й звѣвъ її зъ капитаномъ и навчавъ, якъ їмъ утѣкти.

Шпакъ. Шельменко! що я чую?

Шельменко. Те чуєте, що пані вамъ говорить.

Шпакъ. Такъ ти вже зъ капитаномъ заодно?

Шельменко. Та де вже вамъ, будучи, заодно; то такъ їмъ, тес-то, почулося.

Горпина. Якъ — почулося? Я приходжу, душечко сюди, а вони всі трое радяться, якъ їмъ Прісю увезти, а вінъ тутъ и розбазікався (подражняє Шельменка): „підбїжимо, будучи, до хвїртки, та васъ, будучи, украдемо.“ Тутъ я й обізвалася. Та якъ вінъ поблїднівъ, налякався, що ёго шельмовстра відкрилися! А чи не такъ? Що жъ ти мовчишь?

Шельманко. Мовчу (про себе), а то-після и відбрешусь.

Шпакъ. Що, Шельменко, чи не похоже отсе на мошенництво?

Шельменко (притакуючи). Похоже, ваше високоблагородіє!

Шпакъ. Такъ геть же зъ очей моїхъ безділнику! Ти думавъ мене обманити, взявши ніби мою сторону противъ капитана, але не на того потрапивъ. Я заразъ побачивъ, що ти якъ литовський цинь — на обі сторони молотищъ. Щастє твоє, що всі люде вь домі заняті, а то-бъ дешево відсіля не вийшовъ. Геть відсі и не смій мені на очи показуватись!

Шельменко (сумно). Прощайте, ваше високоблагородиє... Щасливо оставаться... (Потімъ заголосивъ, прикидьки, и ніби гірко плаче).

Шпакъ. Чого ти отсе розревався?

Шельменко (все ніби плачучи). Жалко... такого, будучи, отця и родителя... покидати! Я думавъ вамъ щиро служити, та...

Шпакъ. Та спотикнувся? га?

Шельменко. Не спотикався, ваше благородь... чи то пакъ: ваше високоблагородиє, а йшовъ, будучи, прямісінько и усе, сгало-битъ, робивъ якъ лучше.

Горпина. Добре — лучше, коли було зовсімъ увезли Прісю, якби не я. Скажи, чи не моя правда?

Шельменко. Та воно то, будучи, правда, та трошки щербатенька, пані бунчученчихо!

Горпина. Якъ щербатенька? Ти смієшъ такъ говорити? Геть відсіля!

Шпакъ. Погоди, маточко, не горячися; прогнати завше можна; послухаємо, що вінъ скаже на своє оправданє.

Горпина. Що ёго слухати? Вінъ набреше всякої дурниці. и на що ёму вірити, коли я сама чула.

Шельменко. Та пожалуй, ви чули, що я тутечки казавъ, та не були, будучи, у мене у душі, не знаєте моєї думки.

Горпина. О, я знаю, що ти спиєшъ и дивишся, якъ би свого капитана оженити зъ Прісею. Я все знаю.

Шельменко (про себе). Якъ — разъ відгадала!

Шпакъ. Що-жъ у тебе було на умі? Розкажуй, та тільки знай, що ти мене більше не зведешъ, и я тобі ні на волосъ не повірю.

Шельменко. Чи мені жъ, такому мизерному, та обманути такого пана зъ такою

головою? Не знаю! Таківські й ви! А вже хоч вірте хоч зовсім невірте, а я як єсть салдатъ, присяжний чоловікъ, довженъ усю правду сказати. Якъ звеліли ваше високоблагородіє мені поглядати, чи не вздрю, будучи, де копитана, отъ я й підглядаю... Зиркъ! а вони и збіглися. будучи, підъ сію яблунею, та й почали, тее-то, женихатися. Мене такъ жаль узявъ, що такого милого та доброго пана будучи, бунчуковенка, що зо всімъ, будучи сказать, на маєра здається, та хтожъ обманює? Тільки що копитанъ! Гай, гай! Осъ я и підійшовъ до нихъ, та давай імъ, будучи, теревені правити, а самъ. тее-то, усе силкуюся кахикнути, якъ змовлявся зъ вашимъ високоблагородіємъ; усе силкуюсь, усе сулкуюсь, щобъ кахикнути, и вже й самъ нетямлю, що імъ, будучи, брешу, и тільки що налагодився, щобъ на увесь садокъ, тее-то, кахи!.. а тутъ паню и принесло на те. Отъ вона, будучи, и зчепилася зо мною; поки одвіть давъ, та впять почавъ кахикати, а копитанъ и потягъ до лясу. Такъ отъ що, будучи, пані наробила, а на мене пеня упала... О горе мені!

Ш пакъ. Ахъ мамочко, що жъ ви отсе наробили. Перешкодили Шельменкові видати

капитана въ руки! Завше беретеса не за своє діло. Оставити було все мовчки, вінъ би славно все діло покінчавъ.

Горпина. Помилуйте мене, Кирило Петровичъ! Не вже-жь би ви хотіли, щобъ ваша жінка така дурна була, щобъ дозволила яри собі зводити свою дитину, и чуючи, якъ отсей шельма її намоєляє, щобъ одійшла мовчки?

Шпакъ. Дійсне було одійти мовчки. Ви не знаєте, Горпиночко, отсєго чоловіка.

Горпина. Якъ не знати; отсе шельма викапаный!

Шельменко (про себе). Якъ у око уліпила. Мабуть вона відьма!

Шпакъ. Що правда, то правда: шельма; але вінъ взявся мені помогати, и надійсь провчить капитана.

Горпина. Охъ, невірйте ёму, душечко; вінъ навіть и васъ зведе. Радше всєго, прикажіть ёго прогнати, и щобъ вінъ не смівъ и близько підходити до вашого двору.

Шпакъ. Сєго, маточко, неможна зроби; я зъ нимъ веду противъ капитана интригу, слідує — Шельменко мені потрібний. А васъ, Горпинко, прошу, нехай би ви що

небудь чули або бачили, не мішайтеся не у своє діло.

Горпина. Се предивовижні порядки виходять! У матері хочать вхопити її дитину, и вона не повинна перешкоджати! Ви, Кирило Петровичъ, хотя й чоловік мій, и въ десять разъ розумнішъ відъ мене, простої баби, але я вамъ разъ на завше скажу, що вінъ васъ одурить, — се якъ два рази два — чотири. Не зъ вашимъ умомъ сего не бачити.

Шпакъ. Ані зъ вашимъ умомъ, Горпино Степанівна, давати мені науку. Я все передвидівъ, розчитавъ, уладивъ, и нікому не вірю більше, якъ Шельменкові. Ідіть, маточко, до свого діла и своєю вмішкою не перешкоджайте мені..

Горпина. Прекрасно!.. Дякую вамъ, Кирило Петровичъ! Заслужила двадцятилітнім моїмъ зъ вами житємъ, угоджаючи и покоряючись вамъ ві всімъ, заслужила, що мене міняєте за пройдоху, волоцюгу, мошенника, шельму... Відъ вашого ума годі, було ожидати такого для мене облизия.

Шельменко (про себе). Кусь, кусь, кусь, кусь!

Шпакъ. Охъ, Горпина Степанівна, прошу васъ, не досаджайте мені своєю горячкостю. Дайте мені кінчати, а тоді або сердьтєся скільки вашій душі завгодно, або будете мені дякувати.

Горпина. Я вамъ уже й такъ вдячна, за таку оцінку. Коли єсть у васъ які замисли, чому мені не скажете, мені, вашій дружині по закону и по серцю?

Шпакъ. Я роблю обережно; треба, щоби все було въ тайні...

Горпина. Такъ!... я стала въ васъ и цокотуха, и безглузда, и недоріка... що разъ лучше. Дякую вамъ! Оставайтесь жъ собі зъ Шельменкомъ.. Заслужила честь... дякую вамъ... вельми дякую... (Виходить въ великій досаді).

Шельменко. Розсердилась, бачу, пані крішко.

Шпакъ. Нічого, пересердитесь та внять така сама буде. Ми по десять разъ на дець перечимося, але швидко помиряємся.

Шельменко. А усе черезъ того копитана, бодай вінъ щезъ! Я, ваше високоблагородиє, будучи сказать, по простоті ось якъ

розсуждаю: чіпляється вінъ до вашої панянки? Згинь ёго голова, віддайте вже її за нёго; нехай и вамъ не докуча, и собі живе, якъ ёму Богъ дасть. Озьміть ёго у прийма, та й мене зъ нимъ. Я-бъ бувъ у васъ, будучи. або управляючимъ надъ вотчинами, або що! Скажіть ёму, нехай вже бере...

Шпакъ. Сёго ти мені не говори, ніколи сёго не буде. По перше, у нёго. крімi еполетівъ. більшъ нічого нема, а якъ вінъ нісъ дере! Справді. за грішъ амуніції а за рубель амбіції. А хто вінъ? Москаль, Скварцовъ. що по нашому значиться Шпаківъ. Може ёго предокъ торгувавъ шпаками. А я Шпакъ и відъ Шпака походжу. Коли одинъ ясневедь-можний гетьманъ сидівъ у Ляхівъ въ темниці, то мій родоначальникъ зъ щирости приходивъ до темниці и підъ віконцемъ у нёго співавъ наче шпакъ, у чімъ вінъ дуже химерний бувъ. Після увольнення свого, гетьманъ давъ ёму великі маєтності, шляхотство и гербъ зъ виображенемъ темничнёго вікна и шпака зъ роздзявленимъ, се-бъ то, співаючимъ носомъ. Такъ отъ відкіля пішовъ перший Шпакъ, а я відъ нёго въ прямій лінії потомокъ.

Основ. Шедьм.

4

Шельменко. Такъ куди жъ намъ до насъ рівнятися! Якъ небо відъ землі. Якъ я ёго, будучи, не знавъ, якого ви великого є роду, такъ собі зъ дуру й думаю, що ви шпакъ, та й роді, ажъ ось воно, будучи, що!

Шпакъ. Ти себе подаєшъ на управляючого, хіба ти розумієшъ що зъ економі?

Шельменко. Гмъ! та чи є на світі діло, щобъ я ёго, будучи, не змисливъ! Я, та бувъ собі по-переду волоснимъ писаремъ.

Шпакъ. А, певне наброївъ, що тебе въ солдати віддали?

Шельменко. О ні, ні, їй-же-то-богу ні! У мене були такі порядки, що усі, будучи, завидували. Ажъ ось йшла команда; я якъ побачивъ їхъ муштру, та такъ и задріжавъ, будучи, у службу. Шо вже мене просили усі пани, та й самъ губернаторъ: не ходи, Шельменко, зоставайся зъ нами. Такъ куди! Ніхто не вдержить. Знайшли лікаря, будучи, підмогорочили ёго; вінъ каже: въ нёго, тес-то, и сухоти и холеря, зовсімъ немошний! А я таки, бу-

дури, усіхъ розіпхавъ и усқочивъ таки у службу.

Шпакъ. Славний хлопець! Хвалебна охота. Але въ службі, я думаю, відвикъ відъ хозяйства?

Шельменко. Та де відвикъ! Якби мені поручили свою отчину, гай, гай, чого-бъ я, будучи, тутъ не зібравъ! Я вже бачу, якъ васъ приказчики обкрадають. А якби въ мене: усе-бъ була, будучи, гроші, зо всёго бравъ би гроші, и тамъ гроші, и скрізь би, будучи, гроші. Якби пакъ прийняли копитана у прийма, то таке - бъ намъ було добро! Такъ кажете жъ, що, будучи, не можна.

Шпакъ. Ні, объ сёму вже и не згадуй. А отъ чимъ мені услужи.

Шельменко. А кажіть, кажіть. Усе для васъ зроблю!

Шпакъ. Є въ мене сусідъ, панъ Тпруцькевиць.

Шельменко. Ось, що тутечка недалеко живе? Знаю, знаю.

Шпакъ. А въ него одна дочка...

Шельменко. Та й хороша жъ! Нечаче граблями уся тварь подряпана. А сердита, такъ и міри нема.

Шпакъ. Годі й повірити, яка люта; батько не знає; що зъ нею и робити. И такъ ёму треба! вінъ мій першуций ворогъ. Намовъ свого капитана, щобъ вінъ оженився зъ нею: розкажи, що вона и богата, добра и розумна. Вінъ тебе послухає; ти бачу майстеръ баляси точити.

Шельменко. Поздоровъ Боже дурнівъ, у усімъ мені. будучи, вірють.

Шпакъ. Избавъ же мене відъ капитана черезъ отсю женитьбу.

Шельменко. Се-бъ-то по писанию: не тобі, небоже, що мені не гоже. (Сміється).

Шпакъ. Отъ ти розумний чоловікъ, заразъ зрозумівъ мене. Я зъ паномъ Тпрунькевичемъ більшъ двадцяти літъ вь распрі, и терплю відъ нёго великі шкоди, такъ би и відомстивъ ёму, навязавши такого цукру, якъ твій капитанъ, и бувъ би спокійний о своїй дочці, та й капитанові вдруживъ би такимъ потворомъ. Було би обомъ, якъ імъ треба. Постарайся жъ!

Шельменко. Се такъ; ваша, будучи, річъ до діла. Нехай не бришкає. Іо не іо! Прирівнявся до пана Шпака! Добре отсе жъ ви здумали; я ёго, будучи, заразъ, одружу зъ Тпрунькевнівою.

Шпакъ. Ти побачишъ, якъ я тобі за отсе подякую. Прийди сказати о skutku. (Виходить).

Шельменко (самъ). Зроблю, зроблю. Що бъ то мені за неволя старатися.

ЯВА 6.

Шельменко и Скворцовъ.

Скворцовъ. Ахъ, ти безділнику!.. Такъ-то ти мене продаєшъ?

Шельменко. Що — бъ то якъ, ваше благородіє?

Скворцовъ. Якъ же? Я тутъ за деревами все чувъ, якъ ти мене честувавъ и обіцявъ женити мене зъ якимось потворомъ.

Шельменко. Та се, ваше благородіє, була, будучи сказать, нашішка! Я вже пану Шпаку уподовавъ, що ми стали зъ нимъ дуже великі приятелі. Вінъ бреше, а я, будучи, и ёго перебрешу, та такъ и подру-

жили. Я ёму уво всімь піддаюся, та тавечки, и зануздавъ ёго. Тужь — тужь, будучи, віддасть за насъ панночку.

Скворцовъ. Не дуже я надіюсь на твої запевненя; однакже найди спосібъ сказати панні, щобъ на одну минуту прийшла до ставу, я її тамъ буду дожидати. Гляди жъ, та зпроворь. (Виходить).

Шельменко (самъ). Катъ васъ зна, за кимъ руку тягти? Не послухати копитана, битиме — битиме по воєнному; а помогати копитану, то мій приятель, панъ Шпакъ, якъ пійма та якъ заїде у Харківську губернію (показує на праве лице), а відтіля та у рожественський уїздъ (показує на ліве лице), та кинеться (вхвативши себе за волосе), у волосне правленнє, та (нагнувшись до землі), потягне у нижній земський судъ, та нагодує буханцями (показує, якъ будуть бити по бокахъ), а далі на закуоку ще товченками Шельменку! Та вже-жъ: не въ такихъ бувальцяхъ, будучи, бувавъ, та викручувався. а тутъ кого треба — обдурю та, по писанію, скажу гопки, якъ вискочу.

Дія III.

ЯВА 1.

Опецьковський и Шпакъ (сидять на лавці).

Опецьковський. Ні, пане мій, Кирило Петрович, ні ви не зь тої точки дивитесь на європейську політику; бо, вь справі реставрації, діло Карлістівъ єсть діло найсправедливіще; я й давно говорю, чого Європа дрімає? Вєі повинні узброїтися, всі, навіть Турки и самъ Алі-Паша, и йти противъ Христинцівъ.

Шпакъ. Жалко, Осипе Проконович, дуже жалко, навіть болісно, що ви отєє заміряєте противъ біднихъ Христинцівъ, а їх діла такъ хоршо йдуть. Вь номері Московськихъ Відомостей зь минушого року, на которімъ я перєставъ, Христинцеві такъ сла-

вно розбили Карлистівъ! И хоча й сказано, що се ще потребує потвердження, але славно битву виграли.

Опецковський. Я дивуюсь вамъ, Кирило Петровичъ, якъ можна такъ читати газети? Ви їхъ читаєте по упливі року, коли вже, въ справі реставраціі, європейська політика далеко поступить а теперішнє робиться прошлимъ.

Шпакъ. Читаючи по упливі року всі нумери разомъ, я маю сю велику розкішъ, що знаю на чімъ яка справа й кінчиться. Приміромъ: опрічъ воєннихъ битвъ, я люблю слідити за фамилійними ділами Європи, и отъ читаю, що такий-то принць оженився; а поки ви, Осине Прокоповичъ, мучитеся десять місяцівъ невідомостю, я того самого вечера дізнаюся, кого молода ёго дружина повила. и якъ повороженнеє зоветься.

Опецковський. Я сліджу тільки за політичнимъ рівновісомъ Європи, и сидячи за моімъ бюромъ, ясно бачу, якъ, въ справі реставраціі, яглицькі міністри поступають зовсімъ не до ладу и часто противъ моіхъ предположеній; але я їхъ иноді уневиняю: вони єсть народъ комерційний и дивляться

на європейську політику, зовсімъ зъ иншої точки, ніжъ я. А до женитьби принципівъ и рожденя їхъ дітей я зо-всімъ не мішаюся; нехай вони женяться зъ кимъ хочуть, въ мене є діла важніші.

Шпакъ. О ні, воно приємно вгадувати. И я вамъ, Осипе Прокоповичъ, розкажу дуже смішну анекдоту: ми були великі приятелі зъ Демяномъ Омеляновичемъ Тпрунькевичемъ. Коли у Францію вернулисьБурбои, я взявся вишукати суджену герцогові Беррійському и, по політичнімъ видамъ, назначавъ ёму принцесу австрійську, а вінъ давай женитись зъ неаполітанською! Я, по обичаю, дожидаючи упливу року, газетъ не читаю и не знаю нічого: ажъ приїджає до мене Тпрунькевичъ и довго жартуючи собі зъ мене, заявивъ, що принць вже оженився. Мене такъ и розсердило! Слово по слову, я поперчився зъ Тпрунькевичемъ, и отъ пятнадцятий рікъ ми непогодующо ворогуємо. А якъ се річъ сусідська, то въ насъ и завелись процеси. И вірте, Осипе Проковичъ, або ні, а въ мене зъ нимъ въ одній гражданській палаті девять процесівъ. Наймаю повномочниківъ, плачу кошти страшенні! Та отъ ще й нове зачинається: побивъ у мене тринадцять гусей, що бучимъ

вони у не́го збили десять десятинь вівса. Чи чуване діло? И такъ я пошукую на німъ за своєвольность. а вінъ пошукує на міні за збите вівса. Завтра буде велике слідство, чия візьме. Але я найшовъ чимъ друзяці досолити; вінъ мені відповість своєю семєю: тужь-тужь черезъ дочку плакати буде.

О пецковський. А вже жъ, незгода думоць, вь справі реставрації. річь не аби-яка. Мене вь подібну досаду приводять дїла європейської політики. Я, сидячи за своїмъ бюроьмъ, ясно бачу, що Європа зле розділена, и дивуюся, що ніхто сєго не бачить. Я імъ відкрию очи; плянь мій готовъ, але годі єго доконати, поки Карлисти не вернуть собі Мадрита.

Шпакъ. Скажіть лучше, Осипе Прокоповичъ, поки Карлисти не відберуть належачого Христиносамъ Мадрита.

О пецковський. А чому вінъ імъ належиться, позвольте запитати васъ. Кирило Петровичъ?

Шпакъ. Тому, Осипе Прокоповичъ, що Мадриць столиця, та ще и гишпанська, а Христиноси Гишпанці.

О пецковський. Але Карлисти більшь Гишпанці, чимъ ваші Христиноси.

Шпакъ (зірвавшись, зъ досадою). Хто такъ думає, то дурень.

Опецьковський (тежъ зірвавшись). На чий ви отсе карбъ говорите, Кирило Петровичъ? Позвольте васъ запитати?

Шпакъ (зъ великимъ жаромъ). На карбъ тихъ дурнівъ, которі кажуть, що Карлисти більшіє Гишпанці, ніжъ Христиноси.

Опецьковський. Я, я отсе кажу, и кажу, що ваші Христиноси дурні якъ мериноси: такъ по вашому и я дурень?

Шпакъ. Якъ вамъ завгодно приймати, а я кажу, що ті єсть дурні, которі думають подібно якъ ви.

Опецьковський. Якъ ви можете, якъ смієте мене ганьбити въ своїмъ домі! Я вашъ гість и маю право на ваше поважане!

Шпакъ. Такъ ви, прихавши въ гості, не заводіть непорядківъ, якихъ я терпіти не можу. Якъ и ви смієте тягнути за Карлистами, которихъ я ненавиджу. Ви знаєте, що я люблю правду, и ні за що въ світі не зроблю нечесного діла.

Опецьковський. Та хіба я противъ правди иду? Моя думка сильна п справе-

длива... гмъ! гмъ! Щастє ваше, що я не тимъ занятий, а то-бъ я показавъ вамъ себе, запізвавши васъ за безчестіє; але, въ справі реставраціі, відложимо спіръ нашъ до иншого часу. Теперъ, Кирило Петровичъ, успокійтеся, и впять по — приятельски поговоримо о тимъ, за чимъ я, не маючи, після повороту мого зъ Петербурга, відъ васъ навістуваня, самъ перше приїхавъ до васъ, и зачимъ просивъ васъ, вийти въ садъ поговорити.

Шпакъ. Обо всімъ готовъ и можу говорити рівнодушно, але не позволю поприкать Христиносівъ.

Опецковський. Відложимо слідженє за європейською політикою а возьмімся за семейні діла. Я впереджавъ васъ, що привезу свояка мого, Тиміша Кіндратовича пана Лопушковського, въ свати до сердешної дочки вашої. Ви ёго бачили, що жъ скажете?

Шпакъ (все зъ нехітю). Хиба можна по поверхності судити о гедності? Я потроху ёго бачивъ, але мені треба знати, хто вінъ, и що вінъ має?

Опецковський. Ну, годі бо сердитися, слухайте мене пильно. Вінъ службою своєю не може похвалитись черезъ старшину,

котора завсігди гнобила ёго , але вінъ в гу-
берськимъ секретаремъ въ одставці . спосо-
бний до виборівъ , 575 душъ въ однімъ селі ,
а яковий вінъ...

Ш пакъ. Фамилія ёго... Лопушковський...
щось чи не зъ новихъ ?

Опецковський. Помилуйте , Кирило
Петровичъ , якої вамъ лучшої фамилії треба ?
Ні , ся фамилія у насъ изъ передовихъ ; моя
жінка зъ сеї фамилії . А объ розумі и иншихъ
ёго здатностяхъ можете судити самі ; отъ
вінъ , якби нарочно . до насъ иде!..

ЯВА 2.

Ті самі и Лопушковський.

Ш пакъ. Якъ вамъ здається наша око-
лиця , Тимішу Кіндратовичъ ?

Лопушковський. Се чудо ! Якъ я
въ тридцять - другімъ році вояжувавъ зъ Чер-
нигова въ Вороніжъ , то проїзджаючи ваше
село , любувався вашою природою и де-що
занотувавъ въ своїмъ журналі .

Ш пакъ. Ви ведете свій журналъ ?

Лопушковський. Що день и зо всею
подробністю... Записую , де бувъ , що бачивъ ,

що чувъ, зъ кимъ що говоривъ а навіть що думавъ.

Ш пакъ. Се мабуть пожиточно?

Лопушковський. Чудо якъ пожиточно! Увобразить, що въ пору мого вояжа въ Вороніжъ, на оборотній дорозі въ Чернигівъ, я заглянувши въ свій журналъ, напередъ знавъ, де буду ночувати, и що застану на вечерю.

Ш пакъ. Ви тільки до Воронежа звали подорожувать?

Лопушковський. Ні; я перше приїхавъ не до Воронежа, а въ самий Вороніжъ, на Дворянську-вулицю, а потімъ уже виїхавъ зъ Воронежа назадъ у Чернигівъ. Туди я зробивъ 645 верстъ, а на оборотній дорозі точнісінько, тежъ стільки.

Ш пакъ. Чи не въ ділахъ служби бувъ вашъ вояжъ?

Лопушковський. Зовсімъ ні; я особисто ніколи не служивъ, а вояжувавъ — щобъ любоватися природою; я дуже люблю природу, а особливе розмаїту.

Ш пакъ. На селі займаєтеся хозяйствомъ?

Лопушковський. Займаюсь и знаряджаю ёго по новій методі, що я чувъ відъ одного проїзджого въ дорозі, коли я вояжувавъ у Вороніжъ. Метода дуже хороша, але я її не порозумівъ и часто омиляюсь.

Шпакъ. Якъ великий дохідъ ви побирате?

Опецковський. О, Тиміщъ Кіндратовичъ має пишно знаряджене хозяйство, такъ що, въ справі реставраціі, приміраючи нинішній станъ европейської політики, то я... коли небудь лєнійше вамъ обьясню.

Лопушковський. Осмілений сердешними радами шановнихъ сусідівъ, я хочу мою истность продовжити своїмъ нитомимъ родомъ, и для того хочу послідувати великому закону святої природи...

Шпакъ. Який же вашъ заміръ, коли можна знати?

Лопушковський. О не тільки можна, але и треба. Мій заміръ єсть... се - бь - то... послідувати природі... котора сама живе...

Опецковський. Поввольте мені ввійти у ваше досить трудне положенє и обьяснити всю річъ. Коли въ европейській політиці, въ справі реставраціі, заримічена була щєвє -

ливість, тоді в яглицькім парламенті, не тямлю який. лордъ сказавъ сильну мову, вь которій ясно доказалося, що... щось таке... не тямлю предмета мови...

Шпакъ. Скажіть тільки, вь якім нумері ся мова напечатана и на якій стороні, то я заразъ її найду и прочитаю самъ. Я раднішъ читаю, ніжъ слухаю.

Лопушковський. Але здається, ви відступили відъ матері, на мою невігodu.

Опецковський. Я зовсімъ не відступивъ, я тільки зробивъ маленький приступъ, якъ и належить ся вь кождімъ політичнімъ предметі, тому — що, вь справі реставрації, не буде політичнёго рівновіса.

Лопушковський. Я васъ прошу обохъ поспішити зь моімъ діломъ: васъ — розказати, а васъ — вислухати и швидче згодитися на моє бажанє.

Опецковський. Здається, я досить обьяснивъ.

Шпакъ. Ясніше и не можна; я всё зрозумівъ.

Лопушковський. Наслідно, що жъ я вчую?

Шпакъ. Зъ лѣві сторони, я не можу нічого рѣшущого сказати. Кождий чоловікъ має своє правило; моє таке: всі діла треба робити въ послѣдущімъ порядку; теперъ я читаю газети за весь прошлий рікъ и нічого побочнімъ не займаюся; скічивши їхъ, я займаюся вашимъ предлогомъ.

Лопушковський. Ми, вояжери, любимо у всьому квапитися, щоби зискати часу, тому — що зъ досвідченя звісно — що часъ дорожчий відъ всього, и тому — бѣ я просивъ поквапитися зъ рѣшенемъ моєй долі...

Шпакъ. Отъ иде моя жінка; мені треба знати, що вона думає.

ЯВА 3.

Ті самі, Горпина Степанівна и Горпина Семенівна.

Шпакъ. Погода прекрасна! Ви дуже гарно придумали, що вийшли попроходитися въ садъ.

Горп. Сем. У насъ въ Петербурзі въ отсю пору звичайно проходаються... але се не Літній-Садъ!... Ахъ, яка різниця!... (Відвівати Основ. Шельм. 5)

чоловіка, говорить йому тихо). Я замучена, мій друже! Уявляю собі, що хозяйка мене й те-перь так само, як передъ виїздомъ въ Петербургъ, називає: „Горпинко!“ Ахъ, яка Українка!

Опещковський: Але... обернувшись до європейської політики, ми находимо, що Ягличане — впрямь народъ комерційний — въ справі реставрації, дуже часто, а навіть и королівъ своїхъ, зовуть лівь-именемъ!

Горп. Степ. (що між-тимъ розмовляла потихо зъ своїмъ чоловікомъ). Змилюйтеся, Кирило Петровичъ! Я вамъ не надивуюсь! Та хочъ ви мене заразъ и вбийте, такъ я не роберу: якъ можна чоловікові зъ вашимъ розумомъ не зміркувати, що изъ замужемъ дочки треба квапитися? Хиба хочете, щобъ ми весь вікъ плакали? Зъ чого вамъ придумалось відкладати? Се Богъ зна що!

Що такъ. Але я думаю, що для приданості...

Горп. Степ. Акі тутъ приличності, Богъ зъ вами! Надумайтесь инакше, або ніколи ні обь, чимъ не думайте; а те якъ станете обдумувати, такъ и зисуете все діло. Се вже не перший разъ! Ідіть, лучше за ва-

шимъ розумомъ, та нагадайте й себе: за вашимъ першинъ словомъ, такъ батько и въ руку ударивъ.

Шпакъ. Такъ добре-жь, я ёго зведу зъ Прісею, нехай вони порозуміються, якъ, памятаєте, и ми зъ вами, маточко?

Горп. Степ. Та, се не зле. Однимъ словомъ, робіть після вашого резуну.

Горп. Сем. Кирило Петровичъ! У васъ, опрічь сёго саду, нема иншого місця для прохідки?

Горп. Степ. Якъ ні? а тяминъ, Горпинко, пасіку, де ми зъ тобою, ще якъ дівками були, въ качалки грались?

Горп. Семъ. Черезъ стільки літь, здається, можна всё забути. У насъ въ Петербурзі на відворотъ: стільки місць, садівъ, островівъ, де можна проходитися!

Допушковський. Коли я у тридцять-другімъ році вожувавъ зъ Чернигова у Вороніжъ, то разъ по дорозі, любуючися природою, найшовъ одно місце для проходки чудне, феєрикозъ, справдешній земський рай!

Горп. Сем. Але певно всё не те, що у насъ въ Петербурзі Невський Проспектъ! Я тутъ щось подібне навіть и не бачу.

Опецковський. Петербургъ и тимъ хороший, що у васъ вся европейська політика передь очима. Коли бувало я, сидячи за своїмъ бюрою, розміркую, въ справі реставрації, положене Європи и потімъ вийду до цукровні, то напередъ уже знаю, що написано въ газетахъ и журналахъ.

Горп. Сем. Апропо, Аграфено Степанівна, ви достаєте які журнали?

Горп. Степ. Не знаю, душечко Горпинко. Я зъ економії нічого не знаю; де мені, бабі, въ теє мішатися! усімъ завідує чоловікъ.

Шпакъ. Я достаю тільки Московські Відомості и читаю їхъ по упливі року, на разъ. Журналівъ я не можу читати; тамъ вічно: „продовжене пізнішъ“, — и жди кінця цілий місяць.

Горп. Сем. Ахъ, якъ можна не читати журналівъ! Зъ нихъ би ви довідались, що вже найстрожше заказано говорити або писати: „сей и оний“, и що навіть и приятелівъ не можна називати півъ-именемъ. (Потихо до чоловіка). А що?

Опецковський. Хочъ би и въ яглицькімъ парламенті!

Горп. Семъ. Якъ ви обь сѣмь думаєте. Аграфено Степанівна?

Горп. Степ. Я думаю. душечко Горпинко, що свѣтъ якось розумнішає все бѣльшъ и бѣльшъ, такъ що и Господи!

Горп. Сем. (про себе). Вона и въ Петербурзі не виобразувалась би.

Лопушковський. Якъ я вояжувавъ у Вороніжъ, то пригадавъ. що ми на-пусто зовемо себе по имени и отечеству; повозники кличуть одинъ одного пѣвъ-именемъ, а не вбачають помилки.

Опецковський. Європа, въ справѣ реставраціі, вся називає себе тѣльки по прізвищу.

Горп. Сем. Але ми, друже мій, славити Бога, живемо не въ Європі.

Опецковський О, певне; у насъ вѣжливість зовсімъ на иншімъ степені. Въ послѣдній разъ моєі бутности въ Петербурзі...

Шпакъ. Хиба ви не въ першій разъ теперъ були въ Санктъ-Петербурзі?

Опецковський. Н.. н.. ні, але якъ я теперъ, се-бъ то, послѣдній разъ бувъ у Петербурзі, то можу похвалитись вамъ, якъ

віжливо зо мною всі обходилися. Навіть при знакомстві моїмъ зъ панями міністрами...

Ш пакъ. Такъ ви познакомились и зъ панями міністрами? Що? якове їхъ обходжене зъ нами провинціалами?...

О пецковський. О. превіжливе, преласкаве! Бувати я вь нихъ. правда, не бувавъ, аде стрічаючись зъ ними, освідчавъ імъ своє ушановане поважаючимъ, изъ здоймленемъ капелюха, поклономъ; то чи вірите ви, Кирило Петровичъ, вони мені завше віжливо відклянювались, навіть и не знаючи зовсімъ, хто я!

Горп. Степ. (до чоловіка). Знаєте, душечко, що? Чого намъ тутъ стояти и нічимъ не займатися? такъ чи не приказати сюди, за для скуки, подати чого небудь закусити? Явшниці, сира зо сметаною, курять печенихъ, грибківъ смаженихъ, та ще чого небудь?

Горп. Сем. Ахъ, моя мила Аграфено Степанівна! Ще й нема години, якъ ми побідали. Якъ се можна?

Горп. Степ. Е, душечко-Горшинко, що за рахуба! У насъ на селі все своє, не куповане. Прикажете? Заразъ приготвлять. У мене кухарка проворна, и горяченьке подадуть. Такъ перекусити поки до полуденку.

Горп. Сем. Фе, якъ се можна? у насъ въ Петербурзі навіть не вечеряють. Отъ идуть до насъ дівчата, компанія наша більшає, та й Тимішеві Кіндратовичу буде веселішъ.

Лопушковський. Ми, вояжери, повинні привикати до самоти. Въ часі мого вояжа у Вороніжъ я й одилъ не скучавъ; правда, я тоді не бувъ закоханий. (Вздихає).

Горп. Сем. А теперъ?

Лопушковський. Ш ш ш ш!

ЯВА 4.

Ті самі, Пріся и Евжені.

Евжені. Отъ де наша машермеря! Ми васъ, машермеръ, шукали по всьому саду.

Горп. Сем. А ми сюди просто виїшли зъ дому.

Евжені. Ахъ, машермеръ! скільки тутъ приладнихъ видівъ. Ми зъ машеръ Прісенською найшли одно преромантичне місце, тре сюперъ! Въ однімъ романі я читала описанє точнісінько сього місця.

Горп. Сем. Які тутъ можуть бути романтичні місця! Подивилась би ти въ Петерб-

бурзі; тамъ у насъ на кожій улиці всюди стрітишь романъ.

Горп. Степ. Треба думати, що се иня дуже модне, коли всюди стрічаються.

Горп. Сем. Ахъ ні, не те! (Про себе). Я зъ нею трачу всю терцеливость!... (До дочки). У насъ въ Петербурзі одинъ Невський Проспектъ стоить більше, ніжъ найлучший романъ въ чотирёхъ частяхъ. Тутъ щось подібне ти ніколи не побачишь!

Евжені. Пуркуа жъ ви мене не взяли зъ собою?

Горп. Сем. Ти прошлого року була ще така мала, а туди дітей не возять.

Шпакъ (поговоривши по-тихо зъ жінкою, до Опецковського). Я вважаю за добре оставити тутъ молодихъ люденять, нехай виясьняться собі. Предложіть вашій дружині и дочці вийти на прохідку, а вамъ чи не завгодо зо мною пообзирати мої вівчарні?

Опецковський Потрудіться, Горпино Степанівна, почванитись моїй жінці вашимъ дребомъ, и де годуються ті товсті гусі, которими ви насъ на обіді урачили. Ми зъ Кириломъ Петровичемъ заглянемо до ёго гишпанськихъ овець а я тутже до річи, докажу ёму, що въ

справі реставрації, діла Карлистівъ правильніші, ніжъ Христиносівъ.

Шпакъ. Наслідки покажуть, що Христиноси въ воєннихъ ділахъ справніші відъ Карлистівъ. (Між-тимъ оба виходять).

Горп. Сем. А ви, молодий чоловіче, оставтесь при дівицяхъ, и оберегайте їхъ одъ усіхъ неприємностей. (До Лопушковського тихо). Ми васъ знарошна оставляємо; даємо вамъ способность освідчитися. (До дочки тихо). Побудь зъ ними трошки и оставь їхъ самихъ. (До Горпини Степанівни). Ну, моя мила Аграфено Степанівна, ведіть мене куди вамъ завгодно.

Горп. Степ. Я васъ зъ-першу поведу, де въ мене доять коровъ, а тамъ — де забирають телять; потімъ оглянемо куроць, гусей, качоць, квочоць, курять. (Виходять).

Лопушковський (голосо вздыхає.)

Евжені. Объ чімъ ви, Тимішу Кіндратовичъ, вздыхаєте, або объ кімъ?

Лопушковський. Ні объ кімъ и ні объ чімъ, мені страхъ якъ горяче.

Пріся. Такъ чи не завгодно вамъ піти въ комнату відпочинути?

Евжені. О ні, ні, не відходіть. Я знаю, ву земе дю флёръ; я заразъ нарву вамъ прекраснихъ. Ресте юнъ пе иси. (До Прісі). Експре!

Пріся. Ходімъ, нарвемо разомъ.

Евжені. Ні, машеръ Прісенько, ти побудь зъ моншеромъ кузиномъ; я духомъ вернусь. (Тихо до неї). Моя машермеръ приказала мені оставити васъ самихъ. (Поспівуючи вибігає).

Пріся (про себе). Що се таке? Чи не для освідчення мене зъ нимъ оставили?

Лопушковський (про себе). И такъ мені треба освідчитися въ любові... попребуємо. (Кашляє). Позвольте васъ занепокоїти... питаємъ, чи ви изволили бути въ Воронежі?

Пріся. Ні.

Лопушковський (підходячи ближе). А... чи изволили бути въ Чернигові?

Пріся. Ні.

Лопушковський. А я и тамъ бувъ... (Про себе). Що жъ мені теперъ казати? (Голосно). Такъ отсе ви ніде не изволили бути?

Пріся. Ніде.

Лопушковський. Се чудо, якъ дивно... А чи не изволите багать проїхатись туди... або відтамъ?

Пріся. Ні, не бажаю.

Лопушковський. Такъ... може... чого инщого бажаєте?

Пріся. Нічого не бажаю.

Лопушковський (про себе). Відріжу просто та й кінець. (До неї). Позвольте васъ запитати: чи не изволите багать вийти замужъ?

Пріся. Також ні.

Лопушковський. А... коли-бъ... за мене?

Пріся. Також ні.

Лопушковський. А... коли-бъ я бувъ у васъ... закоханий?

Пріся. Все таки ні.

Лопушковський. Та якъ се?... а родичі ваші сказали мені, що ви підете!

Пріся. Родичі можуть мені приказать, але я буду плакати и молити, щобъ не погубляли мене и не робили нещасливою.

Лопушковський. Або ж то я тирань, або собою нехороший, щоб ви за мною мали нещасливою бути? Се страшно учути!

Пріся. Не найду щастя, а сего вже багато!

Лопушковський. А чому ж не найдете? Я вамь достарчу всё: поїдемо вояжувати у Вороніжь...

Пріся. Позвольте мені так само просто одвічати, якъ ви мене запитуєте: Ви мені... не сподобалися.

Лопушковський. Се, здається, на відрізь сказано.

Пріся. Прошу не сердитись за мою щирість.

Лопушковський. Якъ не сердитись? Треба пукнути відь досади. Се відказъ, се відправа. (Про себе). И вже п'ятнадцята суджена відказала. Се чудо якъ досадно! Піду подумаю, що мені въ таковімъ випадці робити. (До Прісі). Прощай, неприхильна, на віки. (Виходить).

Пріся (сама). Що мені буде теперъ. Хоть що хотять най роблять, а не піду

за нѣго и ні за кого , коли не за мого лю-
бого Івася... Сама не знаю , що мені бі-
дній робити ?

ЯВА 5.

Пріся и Евжені.

Евжені. А що, машеръ Прісенъко, де
жъ твій женихъ ?

Пріся. Який женихъ ?

Евжені. Мій моншеръ кузинъ. Вінъ,
видко, безъ освідчення вийшовъ, зтрусівъ ?

Пріся. Ні, вінъ всё виговоривъ ?

Евжені. Що жъ ти ёму одвічала ?

Пріся. Те, що чула.

Евжені. И певне відказала ?

Пріся. Здається.

Евжені. Ахъ, яка жъ ти, машеръ !
Пуркуа ти отсе зробила ? Твоя машермеръ
буде сердитися.

Пріся. Вона сѣго ожидає. Звісна при-
чина, чому я за нѣго не йду.

Евжені. А певне ти, машеръ, юнъ пе
амуре ? Комса ? Ахъ, відкрий мені свою
тайну !

Пріся. Се вже не тайна, многі знають.

Евжені. Чи не засідатель, що'до насъ їздить? Такъ ти мені риваль.

Пріся. Будь супокійна. Капитанъ Скворцовъ...

Евжені. Той що у васъ стоить? А який вінъ собою?

Пріся. Добірний! узорець молодихъ людей! а якъ вінъ мене любить, а якъ я...

Евжені. Якъ досадно, що у насъ въ селі не стоять воєнні! А вінъ уже освідчився тобі?

Пріся. И просивъ мові руки, але ёму відказали.

Евжені. Чому?

Пріся. Тому, що вінъ убогий.

Евжені. Що жъ ви постановили?

Пріся. Умерти, а не зрадити себе. Та ще вінъ упрошує мене втікати, але я на се ніколи не згоджуся.

Евжені. Ахъ, манюеръ Прісенко, чому жъ би не згодитись? Комъ се жолі: виходишъ по-таємки черезъ садъ, місяць освітляє твою дорогу, ти дріжишъ, жахаєшся всього; вінъ вискакує зъ-за дерева, ти зомліває-

єшь и падєшь ёму на руки, вінъ тебе бездямитну несе, саджає въ колясу, ви після вискакуєте, вінчаєтесь... Ахъ, якъ се весело! Я тобі даю монѣ пароль, що коли мені хто предложить втекти, то я заразъ пристану и втечу.

ЯВА 6.

Ті самі и Горпина Семенівна.

Горп. Сем. Уфъ!... задихаюсь зовсімъ. Ну, на що отсе похоже, въ саму спеку ходити такъ довго! Нічого не осталось, чого-бъ ми не оглянули: и курокъ и квочокъ, а все те одно відъ одного страшно далеко! Ні, у насъ въ Петербурзі тимъ не займаються. Теперъ пішла ще оглянути своїхъ каченятъ, але я не могла ити за нею, хочъ, каже, тамъ великий затінокъ и можна-бъ відпочиннути.

Пріся. Моя матуся до всього того велика любителька, и въ неї все въ порядку.

Горп. Сем. И най буде въ порядку, але заимъ же мучить вона другихъ, водячи такъ далеко и показуючи всю тую погань?

Апропó, чи освідчився вамъ Тимішъ Кіндратовичъ. и який доставъ одвiтъ?

Е в ж е н і. Имажінé, машермеръ. що моя машеръ Прісенька не може вийти за мого кузина: але вона має до того сильну причину.

Г о р п. С е м. А, се певно окромішня любовъ? Розумію. У насъ въ Петербурзі кожда добре вихована дівиця, або и замужна дама. має окромішню любовъ. Въ товаристві, до которого я въ Петербурзі належала, се загально приняте.

Е в ж е н і. Ахъ, моя люба машермеръ! Намовте її машермеръ, щобъ вона не розлучала двохъ горячо люблячихся сердець, и пуркуа-бъ їхъ не злучити?

Г о р п. С е мъ. Але хто жъ се такий, кого вона любить? Чи не буде лихої слави? Правда, и тее дині водиться.

П р і с я. О ні, ні! Я ніколи не забуду, що я винна собі и родичамъ.

Е в ж е н і. Я-бъ вамъ короткими словами всё розказала, але отъ идуть наші моншерпери, а при нихъ годі.

ЯВА 7.

Ті самі, Опецковський и Шпакъ.

Шпакъ. Воля ваша, Осипъ Прокоповичъ, зъ чого ви все теє міркуєте? Міністри королеви Христини всі дуже розумні люде; я зъ торічнихъ газетъ бачивъ, що вони дуже пильнують її користи.

Опецковський. Зъ торічнихъ газетъ! А ви того не знаєте, Кірило Петровичъ, що всі ті розумні міністри суть карикатури донъ... себъ то, креатури донъ-Карлоса, и вони баламутять королеву; се я, сидачи за моїмъ бюромъ, ясно бачу. Я дивуюсь вамъ, якъ можна читати газети після року; и неділю не читавши, въ справі реставрації, випустишь нитку європейської політики. Мабуть, вамъ и не звісно, що король грецький оженився, и зъ кимъ?

Шпакъ. Чи оженився, чи ні, не знаю, але знаю на певно, зъ кимъ вінъ оженився.

Опецковський. А зъ кимъ би, по вашій думці?

Осн. Шельм.

6

Шпакъ. Скажу и не помилюсь : зъ дочкою турецького султана.

Опецковський. А се чому, Кирило Петровичъ ?

Шпакъ. Вінъ чоловікъ розумний, Осипе Прокоповичъ ; вінъ розлічить, що тимъ способомъ зъєднає дві ворогуючі держави ; тутъ и християнство... и все таки дуже вигідно.

Опецковський. Якъ ви завсіди смішно судите, Кирило Петровичъ !

Шпакъ. Нехай и смішно, Осипе Прокоповичъ, але не по дурному, якъ...

Опецковський. Якъ хто, Кирило Петровичъ ? Чи не якъ я ?

Шпакъ. Самі догадались.

Опецковський. Отъ ви и впять на сварку. Женицьба короля грецького, въ справі реставрації, діло не аби яке, и объ ній годі судити такъ легко, якъ ви судите. Позвольте мені сю часть розуміти більшь, тому-що я, сидючи за моімъ бюромя, ясно бачу, що торговельні стосунки зъ Європою... се бъ-то... въ справі реставрації... якъ би вамъ сказать... по рівновісу Європи... треба знати послідки переговорівъ...

ЯВА 8.

Ті самі и Лопушковський.

Лопушковський. Наслідки переговорів дуже погані.

Опецковський. Якъ и чому?

Лопушковський. Тому, що хто ніколи не вояжувавъ, той дивиться на насъ...

ЯВА 9.

Ті самі и Горпина Степанівна.

Горп. Степ. (ще за кулісами кричить). Ой!... ой!... допоможіть!... ратуйте!... хто въ Бога вірує! Захистіть! (Виходить на сцену блідна, настрашена. Чоловікъ и дочка припадають до неї).

Пріся. Матусю, що зъ вами?

Шпакъ. Що зъ вами, моя Горпиночко?

Горп. Степ. Охъ... ледве жива!

Горп. Сем. Се истерика. Швидче гофманськихъ капель и пера... У насъ въ Петербурзі тимъ допомагають відъ истерики...

Горп. Степ. Яка тамъ зъ-біса истерика! Я її зъ роду не знала, и понятя не

маю... Прийшлося було зомліти, такъ не знала, якъ люде зомлівають, хочъ убийте, не знала и не бачила ні на кімъ зомліня, такъ я швидко сюди прибігла... Охъ!

Шпакъ. Такъ чого жъ ви, маточко, думали було зомлівати?

Горп. Степ. Охъ, душечко, Кирило Петровичъ! Ви доконче повинні визвати капитана на поєдинокъ...

Шпакъ. Я?... ёго на поєдинокъ?... що вамъ, маточко, наплило отсе посягати на моє житє?

Горп. Степ. Щобъ відомстити за мою и за вашу честь... Визовіть ёго, душечко, доконче; а щоби вінъ васъ не вбивъ, такъ ви умисне сховайтеся зъ-далека, а людей тамъ на місцю поставте; вінъ тільки що прийде, а вони щобъ вискочили и щобъ ёго порядно набилися.

Шпакъ. Та за що жъ?... Я все нічого не знаю.

Горп. Степ. Охъ які жъ ви, душечко, не догадливі! Вінъ зобидивъ мою и вашу честь...

Шпакъ. Якъ се? розкажіть, коли можна.

Горп. Степ. А, отъ якъ, просто, якъ звичайно зобижають честь. Я пішла подивитись за каченятами на ставу, а тамъ така тіль відъ густихъ деревъ, що годі й розглянути... Отъ я нічого й не бачила, хочъ заразъ убийте мене, формально нікого не бачила, и тільки що перешила руку черезъ пліть, щобъ відтамъ відчинити хвіртку, якъ на-разъ капітанъ...

Пріся. Ахъ!

Шпакъ. Ну те, капітанъ... и що вінъ?

Горп. Степ. Сидівъ за плотомъ въ корчахъ, и черезъ пліть вхопивъ...

Шпакъ. Ну те, ну те!

Горп. Степ. Вхопивъ мене за руку и зачавъ горячо цілувати... потімъ...

Шпакъ. Потімъ.. Ну те, маточко, вже дорізуйте!...

Горп. Степ. Охъ!... язикъ не рушається договорити. Міркуйте, душечко, зъ-за плота цілує мою руку и потімъ... тьфу!... зачавъ говорити мені любовні речі и такъ со-лодко приманювавъ мене, щобъ я зъ нимъ утекла...

Шпакъ. А ви жъ, маточко, на теє що?

Горп. Степ. Самі можеде осудити, якъ мені було, слухаючи теб. Дякувати Богу, на всімъ віку моїмъ ніхто мені не заявляє любови, и черезъ двадцять літъ нашого подружя ніхто мене не приманювавъ до невірности для чоловіка, а тутъ такий молокососъ здумавъ!

Евжені (тихо до Прісі). Певно, ма-шеръ, се въ тебе зъ нимъ назначені були сходи́ни?

Пріся. Ахъ! точно такъ; вінъ мене увіщавъ прийти до ставу, але я все не відважилась.

Шпакъ. Що жъ ви, маточко, зробили, якъ вислухали ёго любовні речі?

Горп. Степ. Въ мене такъ и духъ заперло...

Евжені. Се звичайно буває, коли слухавшъ любовні освідчення.

Горп. Степ. Не здужаю кричати, вінъ держить руку, не можу хвіртки одчинити; накінець якось зібрала сили, руку вирвала, хвіртку одчинила, крикнула и кинулась до не́го зъ кулаками. Вінъ тутъ, якъ уже побачивъ мене, якъ закричить: ахъ, якъ я помилився; и кинувсь...

Горп. Сем. Видко, знає світъ. У насъ въ Петербурзі, въ подібнихъ випадкахъ, завше такъ вимовляються.

Шпакъ. На кого жъ вінъ, маточко, потімъ кинувся?

Горп. Степ. Кинувся втікати, та не попавъ на стежку, а скочивъ до ставу, и якъ разъ по отсю околицю. (Показує на груди). Я такъ и завмерла!

Шпакъ. Відчого жъ ви, маточко, завмерли, чи відъ переляку, чи відъ жалости?

Горп. Степ. И відъ переляку и відъ жалости таки.

Шпакъ. И відъ жалости? отъ що.

Горп. Степ. Охъ, Боже мій, Кирило Петровичъ. Не подумайте чого злого. Жалость зъ людськості, и нічого більше, хочъ заразъ убийте, більшъ нічого. Я вже ёго и не бачила, зачала кричати несвоімъ голосомъ и кинулась до васъ.

Опецковський. Зрівнюючи отсю подію зъ ходомъ європейської політики, я нахожду, що подібний виворотъ не новий. Коли яглицький міністеръ Піть здумавъ, въ справі реставрації, у... у... отъ не тямлю въ кото-

рїмъ се році... Тимішу Кіндратовичъ! Ви нагадаєте, въ которїмъ се році?

Лопушковський. Се було у тридцять-другїмъ році, що я вояжувавъ зъ Чернигова у Воронїжъ и назадъ...

Шпакъ. Я теперъ порозумївъ, якъ отсе сталося. Тутъ є помилка. Капитанъ, умовивши сходити, и дожидаючи їхъ, ледве побачивъ изъ-за плота вашу ручку. Горпинко, такъ и злїчивъ її за Прїсину, а зъ Прїсею въ нѣго, треба вамъ відкрити, великі лади.

Горп. Сем. А, а! такъ отъ що!

Горп. Степ. Нарозумтеся, Кирило Петровичъ, що ви? Я не надивуюсь, якъ можна зъ вашимъ розумомъ такъ часто и легко помилятися? Чи можна, щоби капитанъ не розлїчавъ мої руки зъ Прїсиною? Ні! се єго наважка на честь мою. Коли єму Прїсю відказали, такъ вінъ, въ мене влюбився.

Шпакъ. Говорїть ви, маточко, що хочете, а воно точно такъ, якъ я говорю. Наконець, що би перервати все теє, я повзявъ твердий заміръ, успокоїти насъ, а тебе, Прїсю, провчити. Таки сєгодня заручаю тебе зъ Тимішомъ Кіндратовичемъ, а васъ прошу вечеромъ на заручини. Заразъ запрошаю всіхъ

сусідівъ. Конець ділу, и капитанъ останеться въ дурняхъ.

Пріся. О Боже, що я чую!

Лопушковський. Ахъ, якъ я щасливий буду! Тоді можу вояжувати у-двохъ ще дальше Воронежа.

Горп. Сем. Прекрасно здумали. Вже вечеромъ ви побачите на мині сукню найновійшої моди, справдешній антикъ.

Е в ж е н і (до Прісі). Не сумуй такъ, моя машеръ Прісєнько! Хиба се не велика втіха, що ти будешъ замужемъ? Я, на твоїмъ місці, усе-бъ співала и скакала.

Опецковський. Въ справі реставрації, ся міра дуже близька до тої, за яку иноді яглицькі міністри беруться...

Ш п а к ъ. Ви, маточко, що такъ задумалися? Чи згоджаєтесь на мій плянь?

Горп. Степ. Видумка ваша не по-дурному придумана, тільки що шкода, що я вперше сєго не знала и не ропорядилась зъ вечерєю; а гостей таки багато буде, треба їхъ приймати и пригостити; такъ я отсе и думаю о вечері.

Пріся. Батечку и матусенько! Зробіть ласку, не погубляйте мене, не видавайте за Ти-

міша Кіндратовича! Я не піду за капітана, коли вінъ вамъ не завгодний, але й ні за ко-го. Віддайте мене въ монастирь!

Лопушковський. Я не придумаю, відчого я вамъ такъ противень!

Горп. Степ. Якъ ти отсе здумала відказуватись, коли я вже всі полумиски до вечері придумала?

Шпакъ. Сёго не буде; дурниця! Честь моя потребує рішущої міри. Въ самімъ ділі, атже-жъ не на дуель мені зъ тимъ урвиголовою виходити! Віддамъ тебе иншому, а капітанъ хочъ нехай вовкомъ вис. Теперь чи не завгодно до дому на чай, а потімъ, коли решта гостей надъїде, тоді и заручини, а въ саду танці и гуляне.

Горп. Сем. У насъ въ Петербурзі всі такі случаи звичайно діються въ саду. Треба йти до туалети. (Бере чоловіка и виходить).

Пріся. Що я маю робити, нещаслива!

Евжені. Дивно! йде замужъ и горює. (Обі идуть до дому).

Лопушковський. По праву жениха, мені треба все бути коло судженої невідступно. (Виходить за ними).

Ш п а к ъ. Теперъ піду писати запрошальні письма, пішло за музикантами и займуся илюмінацією въ саду. (Иде до дому).

Горп. Степ. Не покидайте жъ мене, душечко, самою. Тільки й дивись, що капитанъ, побачивши мене саму, вискочить изъ-за корчівъ зъ своєю любовю. Чи далеко до біди? Пропала тоді я зъ тіломъ и душею! (Спішить за чоловікомъ).

Дія IV.

ЯВА 1.

Скворцовъ и Шельменко, виходять
зъ противнихъ сторонъ.

Скворцовъ. Де се ти пропадаєшь? Я
тебе жду більшъ якъ годину. Чи вспівъ що
провідати?

Шельменко. Усє узнавъ, ваше бла-
городіє! усє благополушно и усє гараздъ.

Скворцовъ. Що жъ ти узнавъ?

Шельменко. Панночка плаче, мовъ на
лотокахъ вода біжить.

Скворцовъ. Що жъ тутъ доброго?
Чого жъ вона плаче?

Шельменко. Сєгоді у-вечері її про-
сватають за того поганого панича.

Скворцовъ. Промали усі мої надії!... Але бідна Прісенька плаче, видно, чує своє нещастє и рішительно не хоче за нѣго.

Шельменко. Аж труситься, ваше благородіє, та, будучи рішительно жала.

Скворцовъ. Що чую!... чи ожидавъ я відъ неї такої переміни?... Але хто тобі сказавъ, що вона охотно иде за иншого, и чого жъ вона плаче?

Шельменко. Мені ніхто нічого не казавъ, затимъ, що я нікого не бачивъ.

Скворцовъ. Зъ чого жъ ти взявъ, що вона охотно иде?

Шельменко. Вістимо, ваше благородіє! яка-бъ то дівка, щобъ замужъ не хотіла? А коли хоче, такъ, стало-бить, буде плакати. Нехай же не заплаче, то мати заразъ їй цотилнцю натовче. Такъ отъ я собі, будучи, догадався: якъ чути, що у-вечері сватанє, а дівка, вістимо, що хоче, такъ и приходить ся їй плакати; такъ, тє-то, и відлепортувавъ, будучи, вашому благородію!

Скворцовъ. Такъ отсе тільки твої дурні догадки; але що розказують люди?

Шельменко. Нічогосінько не розказують.

Скворцовъ. Ти, певно, не заводивъ зъ ними обь сѣмъ ніякої матері?

Шельменко. Де-то вже не заводивъ, ваше благородіє! Казавъ и про матері и про кожухи, було тамъ и про вівці и про панночку, загинавъ и про бжолу, такъ ніхто ні чичиркъ! Усі жахаються відъ насъ.

Скворцовъ. Ти жъ мавъ якусь любовну? Вона повинна-бъ тобі все передавати.

Шельменко. А, щобъ та любезна сказала! Знаєте що, ваше благородіє? Той женихъ, та будучи, собі багатий; такъ и хлопці ёго, трясця імъ! мають де-що, такъ до мові Мотрі та, теб-то, и підсипали то моченихъ кисличокъ, та горіхівъ, такъ вона до нихъ и розпадається, а мені, якъ нічимъ її підобрити, такъ, будучи, плює. Коли-бъ ваше благородіє, будучи, пожалували красну бумажку, або що, такъ, для всякого розходу, то може-бъ вона подобрішала.

Скворцовъ. Дурниця, пусте; можна й безъ того обійтися.

Шельменко. Я ще, ваше благородіє, якъ ще, будучи, (вздихає), служивъ у земському суді, такъ чувавъ и відъ членівъ,

та й відь самого секретаря, що буцімь-то суха ложка ротъ дере.

Скворцовъ. Перестань обь сѣмъ, а придумай, що мені робити, поки є змога не допустити Лопушковського заволодіти моєю Прісею.

Шельменко (роздумуючи). Придумати? Що-бъ то придумати... Дій ёго чести!.. Е! знаєте що! ваше благородіє? Ось тутъ у садку, у-вечері, вони зають сватанє. Тамъ такий бенкетъ буде, що гай, гай! Птицю па-трають, локшиму кришуть, каганці готують, щобъ по садку скрізь видко було. Такъ ви прикажіть Усачову, будучи, запрягти нашу бричку, та й нехай дожида біля греблі, а ми тамъ міжъ кущами поприсідаємо. Якъ вони розгуляються, та ще може підуть у проходку по саду, а тутъ панночку хапъ! та до брички, та на втікача до шлюбу... и усе, тєє - то, прочее. Нехай собі, будучи, обь поли руками бьются, а завтра, нічого робити, сами зають весіле. Ось зробімъ лишень такъ, то й буде гараздъ.

Скворцовъ. Я рішусь и на сю край-ность. Останься тутъ, до тебе Шпакъ має

довіренність и не буде підозрівати тебе. А ти проворь яко мога; упереди Прісеньку, щобъ вона нічого не боялась, и заговоривши її, доведи її тайно, щобъ ніхто не бачивъ, до тої яблуні; я васъ буду тамъ дожидати. Ахъ, Шельменко! коли ти вспієшь, то я не знаю, чимъ тобі дякувати! Все для тебе зроблю!

Шельменко. Мені вже, ваше благородіє, коли вже кажете, що оставки дати не можна, такъ держіть мене при собі. Я вже відъ васъ нікуди не піду.

Скворцовъ. Ні въ чімъ тобі не відкажу, коли достигну свого щастя. Гляди жъ, дійствуй умно и осторожно. (Виходить. На театрі темніє).

Шельменко (самъ). Дійствуй!.. проворь!.. добре вамъ приказувати! Коли-бъ васъ заставити дієвувати, ви-бъ не те сказали! А тутъ вже звісно, Шельменкові біда! Коли не відсіть, такъ відтіть... Дивись! біжать сюди мої голубочки! Засяду, та поки копи-тань, послухаю, що вони пащикуватимуть. (Ховається въ корчі).

Я В. А. 2.

Пріся, Евжені и Шельменко схований.

Евжені. Зроби ласку, машеръ Прісенюко, не заходь далеко. Твоя машермеръ приказала тобі одягатися, а ти побігла сюди. Якъ вона узнає, такъ достанеться тобі.

Пріся. Дай мені въ останній разъ подивитись на сі місця, де я зъ нимъ вкупі проходила, говорила зъ нимъ о нашій любові, слухала божби ёго... Люба Пазулько! ходімъ до ставу, чи не дожидає вінъ тамъ мене; я хочу зъ нимъ попрощатися, якъ довгъ велить, у останній разъ.

Евжені. О, до ставу вже, же ву засьоръ, що не пушу. Ви конесé свою машермеръ; вона буде кріпко сердитись. За кілька днівъ ти будешъ замужемъ, свободна, тоді ніхто тобі не закаже зъ нимъ бачитися.. Ахъ; якъ ти щаслива!

Пріся. Чи можу я бути щаслива зъ тимъ, кого не люблю?

Евжені. Ме кескесé, що не любишь? а все таки будешъ замужемъ. Аби - бъ вир-
Осн. Шельм.

ватись за-мужъ, а любовъ посліднє діло; чи є воиа міжъ дружиною, чи ні, сетъ егаль. И безъ любви можна славно жити.

Пріся. Я ніколи не забуду мого Ивася!

Евжені. Пуркуа́ и забувати? Вийшовши замужъ, користуйся свободою, одягайся, їздъ, веселись; а стрінувшись зъ давнішимъ дружкомъ, Ивасемъ, нагадай спершне, и полюбися зъ нимъ упать трошечки. Ахъ, якъ би я вмїла жити!

Шельменко (про себе). Отъ добра! Що, якби її воля?

Пріся. Якъ ти мені радишъ, люба Пазулько? я хочу ще въ останній разъ просити батька и матусю, щобъ вони не віддавали мене за сєго незносного Лопушковського.

Евжені. Пуркуа́ бо вінъ тобі не сподобався?

Пріся. Скажи лучше, що въ ёму може сподобатися? Не вмїє ні ходити, ні сидїти, а якъ одягнений! Ні объ чимъ не годенъ говорити, якъ тїльки, що вінъ вояжувавъ у Воронїжъ. Зъ нимъ встидно буде и міжъ люде показатися.

Евжені. А яка тобі нужда до нѣго? Ти вийди замужъ, будешъ жити сама для себе. Ахъ, якъ я тобі завидую! Чортъ знає, коли я дождусь до себе жениха! Який перший трапиться, за того и вийду. Же ву при тебе, машеръ, не упрямся, та виходь швидче.

Пріся. Якъ просьби нічого не допоможуть, и мене будуть насильно видавати, то я при сватаню и при шлюбі кричатиму, що я не хочу за Лопушковського. Коли не за Скворцова, то й ні за кого не хочу.

Евжені. За нѣго бо не віддають тебе. Ну, анфѣнъ, утечи зъ нимъ.

Шельменко (про себе). Оце розумне слово сказала!

Пріся. Ні за що на світі не зроблю сѣго! Я дуже багато чую, розумію, але не вмію виразити, що не добре ити противъ волі родичівъ у всякому случаю, а особливе въ такімъ важнімъ.

Евжені. Ну, такъ я тебе не второпаю: втікати не хочешъ, и замужъ ити не хочешъ, тому що жаль покинути свого милого. Кинь ёго, забудь, коли вже годі бути за нимъ.

Шельменко (про себе). А щобъ ти на сімъ слові подавилась!

Пріся. Жаль мені, що не можу висказати тобі всього, якъ я розумію, о всіхъ твоїхъ пропозиціяхъ, и чому вони не пристають ні мені, ні жодній дівчині. Ти більшъ відъ мене вчилася въ пансіоні и більше знаєшъ; та я, якъ невчена, може й помиляюсь, але бачу, що ти якось не такъ говоришъ, якъ треба.

Шельменко (про себе, розглядаючись).
Генъ, генъ и копитанъ. Давай ёго сюди!
(Виходить).

Евжені. Я говорю те, що чула відъ іншихъ и згідно зъ моїми чувствами, и вверё, що я таки вирвусь замужъ, буду жити по свій волі и буду щаслива; а ти просидишъ цілий вікъ дівкою, хіба поируть твої родичі або нарозумишся и втечешъ зъ твоїмъ Ивасемъ.

Пріся. Не покарай мене Боже тимъ першимъ, а на се посліднє, противъ їхъ волі, я ніколи не згоджусь.

ЯВА 3.

Ті самі. Скворцовъ и Шельменко.

Скворцовъ (припадаючи до Прісі).
Наконець, обожена Прісенюко, я маю не ска-

занну роскiшъ бачити тебе, говорити зъ тобою, цiлувати твою милу ручку... Та зачимъ ти її вiднимаешъ? Се певне твоя приятелька, и iй звiсна взаiмна наша любовъ?..

Прiся. Я вже не можу бути вашою; слiдує...

Евженi (нiби про себе, але старається, щобъ другi чули). Илє тре боку агреабль, илє бонъ!

Прiся. Покиньте мене, забудьте мене, Иване Семеновичъ... будьте щасливи...

Скворцовъ. Чи можу я бути щасливий безъ тебе? Ти знаешъ, якъ я люблю?

Евженi. Моя рада: не йти iй противъ волi своїхъ моншерпера и моншермери, а пристати на вибiръ iхъ.

Скворцовъ. А менi вмерти?

Евженi. Пуркуа же вмирати? Ви виберiть собi подругу, котора-бъ васъ тежъ любила....

Шельменко (про себе). На догадъ буракiвъ... гмъ!

Евженi. Мала-бъ достоiнства...

Шельменко (про себе). Такъ ти бо не така багата.

Скворцовъ. Чи може инша замінити її въ моїмъ серці?

Евжені. Ожурдві па занкоръ, и де-мею всё зладиться.

Скворцовъ. Не можу нічого розуміти! Одинъ в спосібъ бути намъ щасливими, и я молю тебе згогидитися на нѣго...

Евжені. Якийже?

Скворцовъ. Іхати зо мною до най-близшого села, де я вже всё прилагодивъ, и ми за годину вернемося яко подружє.... Молю тебе, моя кохана, рішись!...

Пріся. Не нагадуй мені объ тїмъ!

Евжені. Та, и те досить романтично. Згодись, емабль Прісенько! Ся подія наробиць много галасу и на довгий часъ займе всіхъ...

Пріся. И наведе на мене прокляте родичівъ.

Евжені. Покленуть, покленуть, та якъ нічимъ буде переиначити, такъ простять по-неволі; атже-жъ ти въ нихъ одна.

Пріся. Тому - то и повинна їхъ радувати а не наводити імъ гризоти...

Скворцовъ. Правда, у першімъ гнїву вони будуть невмолимі, а де неперестанні за-

біги наші, просьби, слези... а до того коли побачуть, що ми страстно люблячи одинь одного, журимось їх гнівомъ, то певне змякнуть, и вернуть любовъ свою...

Пріся. А до того часу що зо мною буде? Я умру, видячи їх гнівъ!..

Евжені. Бокү дурниць и більшь нічого, моя мабѣль Прісенько! Ти таки уйди, и ти будешъ щаслива зъ такимъ жолі офісѣ. Не вважайте на неі, мосѣ ле капітанъ; коли въ васъ всё готове, такъ ведіть її до коляси; я її відпроваджу...

Скворцовъ. Въ горестнімъ моімъ положеню треба мені рішитись на отсю крайность. Ходімо, обожаєма Прісенько!..

Пріся. Ні... ні... ні за що!

Скворцовъ. За кілька минутъ ми будемо на віки розлучені. Ти будешъ судженою иншого, и почувешъ о моій смерті!

Пріся. Боже, що мені робити въ такій крайності! Я умру, коли накличу гнівъ родичівъ... умру, коли утрачу тебе... Ахъ, на що мені згодиться? Насъ зупенять, ... мене візьмуть... и... я погибла!

Евжені. Нічого, манеръ, не бійся; ніхто не побачить и не узнає; я запрусь

въ твоїй комнаті и же діре; що тебе убираю на сватанє... Ідїть же швидко, щобъ вамъ не перешкодили... Ахъ, якъ се интересно, що я помогала въ тій интризі! Вся слава повернеться до мене. (Вона старається вести Прісю, котора, ломаючи руки, плаче и операється їй и Скворцову, що тежъ її веде. Шельменко суятиться коло нихъ и розглядаючись всюди, знаками показує, щобъ квазилися. На сцені досить темно).

Скворцовъ. Я буду вамъ обовязаний вічною вдякою за вашу підмогу. Коли покажеться потреба служити вамъ при вашімъ замужві...

Евжені. Ахъ, коли вже те случиться? Ведїть же її, мосьє офісьє, а я побіжу до дому, щобъ не закримітили нашої небутності. Прощавай, машеръ Прісенько! Жичу тобі теперъ skutку а цотимъ гараздования. (Цілує її). Ахъ, вона безъ чутя! Моншеръ офісьє, загорніть її въ що-небудь и ведїть, хочъ би й противъ волі.

Скворцовъ. Шельменко, подай сюди, що тамъ є.

Шельменко. Та що жъ тутъ є; тільки миселя та фуражка...

Скворцовъ. Подай, подай швидче!
(Загортає въ шинелю безпам'ятну Прісю, и надягає на неї фуражку).

Евжені. Ахъ, якъ вона интересна въ отсімъ костюмі! Достотку наче молодий юнкеръ. Ахъ, якъ то интересно втікати! Ідіть же, кінчайте все и кваптесь назадъ. Більше якъ дві години мені не можна сховатись. О ревоаръ. (Біжить до-дому).

Скворцовъ (до Прісі, котора въ нѣго на рукахъ лежить безъ памяти). Серденько моє? вмоляю тебе, прочунай... Спішімъ, часъ дорогий!..

Шельмонко (зъ другого боку тежъ піддержує її). Нуте бо, панночко, прочунайте швидче та на-втікача.

Пріся. Ні за що въ світі!.. пустіть мене!..

Скворцовъ. Вже не можна покинути, діло зачате...

Шельменко. Мертвого зъ гробу не ворочають. Почали, такъ, будучи, треба діло кінчати. Якъ закінчаємо, теє - то, зовсімъ, тоді й пустимо. Нуте жъ, ходіть. (Хотять вести її противъ волі; на разъ Шельменко, зполоханий, покидає її). Отъ и устереглись!..

Отъ теперъ біда! (Кидається на всі боки. На сцені зовсімъ темно).

ЯВА 4.

Скворцовъ дуже змішаний піддержує ослаблу Прісю; Шельменко наляканий кидається на всі боки; Шпакъ виходить задуманий.

Шпакъ. Терпячокъ не стає, чуючи неперестанно похвали проклятушимъ Карлистамъ!... Що ёму зробили Христиноси?... Коли-бъ не святанє дочки, я-бъ ёму по-просту відрізавъ и перервавъ знаомство. Щобъ збавитися відъ неприємнихъ ёго толківъ, вийшовъ у садъ розпоряджати илюмінацію. Та отъ, здається и робітники тутъ... (Придивляючись). Хто тутъ?... Потапє, се ти?.. Що не одвічасшъ?.. Хто тутъ? (Иде и надибавъ Шельменка). Одвічай мені; хто ти? (Держить ёго).

Шельменко (кріпко налякавшись). Та се... се не я.

Шпакъ. Та хто такий? говори.

Шельменко. Се мабуть... собака... або - що.

Шпакъ. А! то Шельменко!.. По твоїй шутці пізнавъ тебе.

Шельменко (про себе). Хороші шутки, що й самъ себе не тямлю, та дріжаки імъ. (До Скворцова тихо). Не пускайте її; я відбрешусь.

Шпакъ. Зъ кимъ ти тутъ?

Шельменко. То такъ; то, будучи, ніхто.

Шпакъ. Якъ, ніхто?... бачу, що чоловікъ. Чи не Мотря, га?

Шельменко. То такъ... знаєте.. тутъ ми собі... тев-то... собі...

Шпакъ. О ні, се не Мотря, тутъ двоє... здається мужики... Ахъ, чи се не капитанъ тутъ?... Ти щось змішаний... Такъ, точно щось воєнне.

Шельменко (відводячи ёго все дальше). Знаєте, ваше благ.. чи то пакъ: ваше високоблагородіє! то прийшли до мене, знаєте, підмовляють мене, будучи, на вечерниці.

Шпакъ. Що жъ вони за люде?

Шельменко. Та наші такі, салдати. Отто вищій, будучи, Іванъ Бойчакъ, а то другий, тев-то, другий? то Хома Плаксунъ.

Знаєте що ваше високоблагороднє, ось гримніть на нихъ, щобъ вийшли зъ вашого садка; чого вони тутъ шляються? іó не іó!

Шпакъ. И вони, а ще більше ти мені підозрющий зъ твоімъ змішанємъ. Я все думаю, що то капитанъ.

Шельменко. Та де вамъ копитанъ! Вінъ дома и досе хроне на усі заставки.

Шпакъ. А отъ я переконаюся. (Підходить до Скворцова. Скворцовъ, видячи надходячого Шпака, заслоняє дріжачу Прісю, не випускаючи її зъ рукъ).

Шельменко (помітивши теє, кидається межи нихъ, и говорячи, віддаляє Шпака зновъ). Та не руште, не руште. Ось идіть сюди, я вамъ щось скажу.

Пріся (тихо до Скворцова). Теперъ мені треба виявитись. Батько підозріває..

Скворцовъ. Сердешна моя!... ще трошки терпеливости. Вінъ незабаромъ вийде..

Шельменко (покинувши говорити зо Шпакомъ, припадає до нихъ). Та будьте ласкові, ні чичиркь! (Самъ до себе). Але не видумаю, якъ й відбрехатися.

Шпакъ (зхвативши ёго, трусить). Та що ти все юлишь и сюди и туди! Говори мені

заразъ: чи се капитанъ, чи хто? Говори, або задушу тебе, бездільнику!

Шельменко (дріжачи). Та такъ... бездільникъ.. будучи, то копитанъ.. ей же то Богу, що то копитанъ, тільки пустить...

Скворцовъ (тихо). Ахъ, зраднику!

Шпакъ (все трусить ёго). Зъ кимъ отсе вінъ? говори!..

Шельменко (стараючись однакже не кричати). Ой... ой... ой лишечко! до суду, до віку не буду... Ратуйте! хто въ Бога вірує... Ой... усю жъ правду скажу: то вінъ... вінъ зъ панянкою...

Скворцовъ (тихо). Всё скінчене!.. о, злодію! (Рішається підійти до Шпака).

Шпакъ. Такъ отакі діла за вами? Га? Спіймай мені заразъ капитана, а то кликну людей.

Шельменко (все махає Скворцову, щобъ бувъ супокійний). Та не гомоніть бо, а ось послушайте мене лишень...

Шпакъ. Тоді вислухаю, коли зхватишь капитана. Лови ёго! (Про себе). Я-бъ и самъ киився, але певно вінъ при шпазі; боюсь.

Шельменко. Чи знаєте жъ ви, зъ якою вінъ панночкою?

Шпакъ. Якъ не знати? зъ мою дочкою.

Шельменко. Еге! такъ, та, будучи, трошки не такъ. Адже ви казали, щобъ ёго, теб-то, оженили зъ дочкою вашого сусіди, будучи, пана Тпрунькевича...

Шпакъ. Ну, та що?

Шельменко. Ну, отъ я, будучи, и навівъ діло на ладъ та й пішовъ старостою, такъ де! ні приступу! Такъ ми що робити: повернувшись, ми оце, будучи, узяли, та й вкрали дівку...

Шпакъ. Не-вже-жъ? Ото молодці! хватити! Такъ отсе вона зъ капитаномъ?

Шельменко. Вона, ваше високоблагородіє! Оце-бъ то, будучи, іхати та вінець прийняти.

Шпакъ. Та чому жъ діло зупенилось?

Шельменко. Будучи, пручається, ваше високоблагородіє! Звісно, первина, далі не те буде.

Шпакъ. Чому жъ вона не рішається?

Шельменко. Бачите, що, каже, безъ благословення якъ я, каже, у вінець уступлю? Ваше високоблагородіє! осмілюсь просить: будучи, будьте їй якъ отець и родитель! Благословіть її на вінець зъ копитаномъ.

Шпакъ. Зъ великою охотою. (Про себе). Який прекрасний случай відомстити мому воровові! (До Прісі). Послухайте мене, пані! (Шельменко все між ними, и старається, щоби Шпакъ не підходивъ близько до дочки). Не бійтесь мене. Я знаю о вашімъ замірі, похваляю ёго и жадаю, щобъ ви непровольно іхали зъ капітаномъ и швидче-бъ повінчалися.

Шельменко. Що то за добродітельний чоловікъ, ёго бисокоблагородис, панъ Шпакъ бунчуковенко.

Скворцовъ (тихо до Прісі). Не-вже-жъ ти ще будешъ сомніватися. Ходімо швидче, ти дістала родительське благословеніє.

Прісія. Але то всё обманомъ...

Шельменко. Та якимъ обманомъ; се спражня правда.

Прісія. Випросіть же мені поцілувати ёго руку!

Шельменко (до Шпака). Бачите, якъ вона васъ шанує! Дайте, каже, ручку свою поцілувати. Ну те жъ, давайте швиденько. Та здалеку, здалеку; будучи, не злякайте її. А протягніть кете до насъ вашу милую ручку. (Бере руку Шпака и протяга її до Прісі,

котору відводить Скворцовъ). Підійдіть, панночко, до пана Шпака, та й поцілуйте ёго у руку, на благословення. Що за предобрая душа! Таки настоящий батько и отець рідний! (Прися, кидаючись на коліна, зъ жаромъ цілує руку вітця).

Шпакъ. Именемъ вітця твого благословляю тебе, кохане дитя! Злучися зъ нимъ швидче и будь щаслива. (Прися встає).

Шельменко. Що за премудрі словеса говорить панъ Шпакъ!.. и підъ різками такъ не плакавъ, якъ мене оце слёзи проняли! (Про себе). Отъ, хйба у дурні пошили!

Шпакъ (все придивляючись). Ба! та ви її по воєнному перебрали. Славно, славно! Ніхто й не пізнає.

Шельменко. Та хочъ батько рідний побачить, такъ не пізна її.

Шпакъ. Щобъ ще більшъ переконати васъ о удовольстві зъ вашої женитьби, такъ отъ що: відъ вінця, просто до мене, сюди въ садъ, и ми тутъ відпразнуємо весіле; памятайте жъ, сюди до мене. Я стріну васъ зъ простертими руками и обійму якъ сина...

Скворцовъ (у восторзі обіймивши ёго). Любіть мене якъ сина! Спішу до його!

щастя... (Виводить Прісю; Шельменко про-
воджає їх).

Шпакъ (самъ). Отъ славна штука!
Якъ мені удалося відомстити моїмъ воро-
гамъ! Отъ тобі, пане Тпрунькевичъ, ті гусі,
що ти въ мене побивъ! Отъ отсе тобі, пане
капитане, твої кури зъ моєю дочкою. Пез-
доровляю панну молоду зъ женихомъ урви-
тнемъ, а жениха зъ молодою фуриєю! Тішся
ними, Тпрунькевичъ!

ЯВА 5.

Шпакъ и Шельменко.

Шельменко (витагнувшись). Лепор-
тую вашому високоблагородію, у батька дочку
вкрали справно. (Сміється).

Шпакъ. Се вже не кепсько змайстру-
вали; молодці! А много таки и я вамъ
помігъ.

Шельменко. А якже? Безъ васъ би,
будучи, и ладу - бъ не було.

Шпакъ. Що жъ батько? Чи швидко
хвѣтився за дочкою?

Оснѣв. Шельм.

8

Шельменко. Та де вамъ хватився! Дочку вже, тес-то, и помчали, а батько розпустивъ уха, та й слухав мої теревені, що я ёму, будучи, розказую, отъ якъ и передъ вашимъ здоровямъ.

Шпакъ. Який фѳанъ! и не догадується! (Сміється).

Шельменко. Тамъ такий хвѳханъ, ваше високоблагородие, що нічого и не заміча, та туди жъ сміється. (Сміється). Ажъ мене слѳзи узяли відъ сміху!

Шпакъ. Охъ ви вѳенні! Лихий народъ! Признайся: чи тобі першина такі збитки?

Шельменко. Та якъ першина!. разъ украли дівку, та й знаємо, що зъ нею, стало-бить, робити; а батько її, пирь! намъ у вічі и не пізнавъ дочки. Ми, будучи, и заходилися коло нѳго, та такъ ёго одурили, що сердешний и поблагословивъ дочку, тес-то, утікати и самъ, випроводжавъ. (Регочеться).

Шпакъ (такожъ регочеться). Охъ! годі, годі!.. боки болять відъ сміху... Який дуралій!

Шельменко (сміється дальше). Та такий, ваше високоблагородие, дуралій... що

я такого, будучи, зъ роду у перше бачу.
(Сміється). О бодай васъ!

Шпакъ. Піду жъ я приготувити, якъ
встрінутти молодихъ; а потімъ зроблю сватанє
своїй дочці. (Пішовъ—було и вернувся, рего-
чучись). Не можу нагадати про твої опові-
даня, такъ... и... и регочусь.

Шельменко. Отъ хиба Шпакъ, такъ
Шпакъ! Чи бачивъ хто такого дурня? (Смі-
ється).

Діа V.

Той самъ садъ; підъ деревами въ різнихъ місцяхъ поставлені трикутники, заставлені лямпами, а деякі дерева пообвішані барвистими лятарнями. Все безъ порядку и смаку.

ЯВА 1.

Мужчини и дівки зъ двірської служби Шпака, у всілякихъ одіняхъ, розставляють и запалюють лампи и лятарні. Після приходить ключниця.

Локай. Ну же бо, братці, проворнішъ, Намъ ще и въ покояхъ багато робити: стіль накривати.

Повозникъ. Та и дає жъ бо нашъ панъ пиръ на весь миръ! Радъ, що дочку просватавъ.

Дівка. Сёгодня пани гуляють, а завтра намъ дадуть погуляти, щобъ тямилі сватане панночки.

Повозникъ. О! то-жъ то наюся завтра здорово!

Ключниця (прийшла). Нуте жъ, нуте проворнішъ.

Повозникъ. Вже й такъ досить наробилися. А що, тітко Потапівна, якби, буває, на radoшaxъ та винесла намъ по чарці?

Ключниця. Вибачай: и безъ тебе розхідъ не маленький. Господи! що поназгїзджалося гостей, такъ хмара-хмара! Та коби вже такі пани, щобъ гулять на сватаню, а то понавозили самихъ повиванихъ дітей, що й товку не знають; а зъ ними мамокъ, нянѣкъ; видимо-невидимо!

Локай. Се жъ у панівъ завсїди такъ водиться.

Ключниця. А розходу жъ то, розходу! У насъ би и за місяць сѣго не було вийшло. Вже дістанеться опісля відъ пані: куди стільки ділося? А теперъ сама велить, щобъ ні въ чімъ не було недостатку.

ЯВА 2.

Ті самі и Мотря.

Мотря. Тітко Потапівна! чи не бачили ви мові панночки?

Ключниця. Або вона де ?

Мотря. Кажуть, передъ вечеромъ пішла въ садъ, та й нема її. Мені сказали, що вона въ покою убирається; я хотіла тудийти, — заперто; стукали — ніхто не обзивається; я заглянула крізь шпарку — тільки одна чужа панна сидить та книжку читає, а нашої нема; такъ и прийшла сюди шукати.

Ключниця. Тутъ її нігде нема; якъ освітили ввесь садъ, такъ и шпильку можна би знайти, не-то-що чоловіка. Ну, добре, що впоралися; пани идуть. Идїть же всі відсіля.

ЯВА 3.

Шпакъ зъ жінкою, **Опецковський** зъ жінкою, **Лопушковський**; всі гості зъ дітьми, за ними няньки, грудні діти на рукахъ мамокъ. Вся служба, одинъ за другимъ, виходить, після всіхъ ключниця.

Шпакъ. Милости просимо, сердешні гості, будьте ласкаві сюди. Покорно прошу розпоряджатись де кому завгодно; садъ у насъ великий, можемо й ще стільки гостей помістити. Після прийдуть наші молоді, а потімъ сватанє дочки.

Горп. Степ. Помилуйте ви мене, Кирило Петровичъ! Я вамъ не надивуюсь; якъ ви, чоловікъ зъ такимъ розумомъ, а вічно робите ні те, ні се. (Задержавши ключницю за руку). Иди жъ швидче до-дому та погаси всі свічки, щобъ на-дурно не горіли. (Дальше до чоловіка). Зъ чого ви се взяли, щобъ чужу радість класти на-впередъ свої? Яка вамъ нужда до капітана? Хотя-бъ вінъ и зо Стехою, мою булошницею оженився, то мені мало до того.

Шпакъ. О, для мене въ тімъ весілю багато лежить. Капітанъ наніс намъ тьму смертельнихъ обидъ; треба було ёму відомстити; отъ я й навязавъ ёму жінку, злющу на весь миръ, а черезъ те вінъ, для нашого супокою, покине Прісю. Панъ Тпрунькевичъ не тільки зганьбивъ мою честь, але й руйнує мене своїми процесами; такъ отъ ёму й зять, відъ которого хочъ на шибеніцю. Вінъ молодихъ не пустить и на подвіре стати. Я зустріну їхъ наче-бъ то зъ радіщами а потімъ висмію и нагоню зъ неславою. Нехай несуть мою пімсту въ потомкахъ до третёго покоління. Мені тутъ багато помігъ Шельменко.

Шельменко (на дереві, виглядаючи).
Аговъ! Я осьдечки. А чого тамъ?

Шпакъ. Онъ, де вінъ. Чого ти тамъ
вилізъ?

Шельменко. Виглядаю молодихъ.

Шпакъ. Розумно видумавъ. Гляди жъ,
лѣдвѣ забачишъ, такъ и кричи.

Горп. Сем. Яка се бідна илюміна-
ція въ порівнаню зъ тими, які бувають у
насъ въ Петергофі! Нема ніякого порівняня.

Опецковський (виходячи зъ задум-
чивости). Навертаючись до перерваної нами
матерні, я находжу, що, въ справі рестав-
раці; донъ-Карлосъ зробивъ велику помилку,
прошлого місяця, тому...

Шпакъ. Зробіть ласку, Осипе Проко-
повичъ, не забігайте на передъ. Я вамъ ска-
завъ, що я торічнихъ газетъ ще не читавъ,
слідно, не знаю, що въ Європі діється. Дайте
мені покінчити семейні діла, то я займусь по-
літикою, и ніякъ не допущу, щобъ Христино-
си потерпіли. А противъ дурного закона о
наслідстві въ Гишпанії буду перечитись до
краю.

Горп. Стен. Скажіть мені на милость : що се Прися не виходить? цілий десятокъ суконь можна-бъ уже було надягнути, а вона зъ одною не впорається. Се дивно!

Горп. Сем. Моя Пазулька її вбирає. Я дала раду, якъ у насъ въ Петербурзі, въ подібнімъ випадці, дівця повинна бути вбрана. А ви, пане молодий, чи звідувались, чи заразъ прийде наречена молода ваша?

Лопушковський. Я проходивъ поузъ віконь, підслухувавъ підъ дверми и дивився крізь шпарку. Палагна Осипівна изволять чу-до якъ грати и дивесно приспівують: „Звинь-ся, вище понесися...“ а предмету моїхъ бажній не бачивъ и не чувавъ. Се чуденно! Не розумію, їй-богу не розумію, хочъ заразъ мене вбийте, чому вони до насъ не виходять.

Шельменко (на дереві кричить). Ідуть, молоді ідуть! Вже зъ гори зъїзджають.

Шпакъ (суятячись). Ну, извольте стати зъ-далека, а ми зъ тобою; маточко, встрінемо їхъ зъ-разу, а потімъ зареґочемся, въ чімъ (до гостей) и васъ прошу намъ по-дражняти. Отъ тобі, пане Тпрунькевичъ, у гусі! Ну що, Шельменко?

Шельменко. Ось вже близько. Музика, грай. (Музика грає маршъ. Шельменко злазить зъ дерева). Теперъ достануться мені весільні подарунки!

ЯВА 4.

Ті самі, Скворцовъ и Пріся въ військовій шинелі, входячи, кидаються до нігъ вітця и матери, що стоять окроме відъ усіхъ на переді.

Скворцовъ и Пріся. Батечку! не-нечко! простіть насъ, благословіть насъ!... (Зъ Прісі спадає шинеля и фуражка).

Шпакъ (приготовившись приймати їхъ въ свої обнятя, остовпівъ зъ розпростертими руками. Ледве може говорити.) Щ... щ... що отсе таке?

Шельменко. Се жъ наша молода. Хиба и теперъ не пізнали?

Горп. Степ. Ахъ, мати Божа! Се жъ моя Пріся! (остовпіла зъ піднятими руками).

Лопушковський (нюхавъ табаку и держачи въ руці отворену табакерку, такъ и остається довгий часъ).

Шельменко. Та вона жъ, вона. Отъ тільки-що відъ шлюбу.

Горп. Степ. (Сплеснувши руками.) Що мені на світі робити!

Шельменко Звісно, що роблять на весілі.

Горп. Сем. У насъ въ Петербурзі въ подібнімъ випадці омлівають. Умлійте швидче, то буде интересно.

Горп. Степ. Та нуте жъ до чорта зъ вашими омліваннями! Я зовсімъ одуріла, голова крутиться, себе не тямлю, а вони мені ще омліваня рають.

Шпакъ (ледве може говорити відъ досади). Якъ отсе зробилося? Пане капитане, де ви взяли мою дочку?

Скворцовъ. Відъ васъ приймивъ її, ви насъ благословили, и не тільки дозволили але й приказали швидче повінчатися и приїхати сюди.

Горп. Степ. А що се, душечко?

Шпакъ. А що, маточко?

Горп. Степ. Що ви отсе зробили зъ нашою спільною дочкою?

Шельменко. Не що, якъ зъ дівки молодицю.

Шпакъ (все ще не може схаменутись). Пом... помилуйте мене !... Я, маточко, благословивъ ёго на шлюбъ зъ дочкою пана Тпрунькевича...

Скворцовъ. Коли-бъ годивсь женитися зъ нею, я-бъ не просивъ вашого благословення, але ви точно насъ благословили, назвали мене синомъ, обіцяли любити мене... (Кидаючись на коліна). Умоляю васъ, простіте насъ, и не позбавляйте вашої любови!

Пріся (все на колінахъ). Батечку! я виновата... але я бачила згоду вашу, и тому тільки рішилась... Матусю! не гнівайтесь на мене, благословіть насъ!

Горп. Степ. А що, душечко! я вамъ не надивуюсь, якъ ви, зъ вашимъ розумомъ, а зробили таку дурницю; я не зробила-бъ такої.

Шпакъ. Чого ви, маточко! отсе все підвівъ мене той злодій, машинникъ, розбійникъ, Шельменко!

Шельменко. Писание глаголетъ: моя хата зъ краю, я нічого не знаю.

Шпакъ. Що жъ намъ робити теперъ?

Горп. Степ. Самі ви, душечко, наварили пива, самі и хлебтайте. Тільки ви, зъ вашимъ розумомъ, можете придумати, що намъ робити теперъ.

Пріся. Простіте, благословіте насъ!

Скворцовъ. Нагадайте вашу обіцянку: що-бъ ні сталось, не гніватись на мене, и не віддаляти відъ любви вашої.

Горп. Степ. Такъ ви, душечко, імъ и теє обіцяли? Прекрасно!

ЯВА ПОСЛІДНЯ.

Т і и Е в ж е н і.

Евжені. Я вчула музику и же девіне, що сповнили своє бажанє и вернулись зо скуткомъ. Поздоровляю тебе машеръ Прісенько! ти на-конець за-мужемъ. (Обійма її). И васъ, мосъє капітанъ, я васъ же ву фелісіть.

Шпакъ. Хиба ви знали объ їхъ замірі, чи що?

Евжені. Знала, знала и помогала імъ.

Горп. Степ. Прекрасно жъ ви поступали, будучи самі незамужна дівиця!

Горн. Сем. А якъ же-бъ инакше? У насъ въ Петербурзі, въ такімъ випадці, безъ посередника ніколи не обійдеться.

Евжені. Простіть же вашу мафіль, же ву прі! вона вже другий разъ сёго не зробить. Не будьте неумолимі! (Деякі зъ гостей підходять до Шпака и просять ёго).

Опецковський. Впрочімъ, Кирило Петровичъ, обернувши взглядъ на хідъ европейської політики, я находжу, що, въ справі реставраціі, право мого сердешного племінника на вашу сердешну дочку, єсть рівносильне зъ правомъ донъ-Карлоса на тронъ Гишп...

Шпакъ (розсердившись). Такъ не бути-жъ ні донъ Карлосу ні вашому племінникові моімъ зятемъ... Уфъ!.. Йй-богу, ви мене такъ розсердили, що я ледвѣ не простивъ капитана, и довели-бъ до того, що я будучи Шпакъ, відъ діда и батька Шпакъ, я повиненъ би рівнодушно дивитись, що моя дочка вийшла за якого небудь Скворцова.

Шельменко. Осмілюємося, ваше високоблагородіє, нижайше доложитъ, що у того Шпака, що співавъ підъ вікнами у темниці гетьмана, та було, два сини: одинъ Шпакъ повівъ рідъ Шпаківъ, отъ якъ и ви б,

а другий Шпакъ пішовъ у москалі, и ставъ зватися по московському Шкварцовъ; атже усє рівно, що шпакъ, що шкварець.

Шпакъ. Повірь тобі тільки, такъ ти наговоришъ. Я забожився, ні въ чімъ тобі не вірити.

Шельменко. Якъ хочете, а я списавъ объ сімъ бумагу и завтра вамъ покажу, та й запрягну, що се именно такъ.

Шпакъ. Впрочімъ, се правдоподібно. (До жінки). Якъ ви думаєте, маточко, прощати чи ні?

Горп. Степ. Якъ же-жъ їхъ, душечко, не простити, коли вже вечеря наготовлена для всіхъ гостей! атже-жъ собакамъ її не викину! А відкажете теперъ, такъ після, коли небудь, все таки простите, тоді другий разъ прийдеться упать такі сзмі кошти поносити. Та нехай їхъ тамъ! тільки коли їхъ прощаєте, то закажіть ёму, щобъ вінъ пізнішъ не говоривъ мені любовнихъ речей; я їхъ зъ-роду не слухала.

Шпакъ. Не бійся, маточко, не бійся, теперъ въ нєго є кому говорити любовні речі. Ну, Прісенько, нехай и такъ, будь щаслива. (Обійма її и Скворцова). Будь намъ добримъ

синомъ ! Теперъ идіть до матери и прийміть її благословеніє. Я радъ, що дочка моя не понизила рідъ Шпака, и вийшла за ёго таки потомка.

(Мати обіймає їхъ и гості поздоровляють).

Ш е л ь е н к о. Поздоровляю васъ, пане Шпакъ, іще зъ шпакомъ; та вже зъ московськимъ.

Ш п а к ъ. Насоливъ ти мені кріпко, а однакъ я прощаю тебе за-для радости.

Ш е л ь е н к о. Коли ласка ваша, то, будучи, настановіть мене управляюцимъ надъ отчинами. Я й тимъ доволенъ буду.

Ш п а к ъ. Доконче, dokonче. Ти будешъ славний управляюций. Ну, чи всі перецілувались? Пора веселитись. Музиканти, полонеса! Ти, зятю, бери тещу а я зъ дочкою. Покорно прошу усіхъ. (Всі танцюють полонеса).

Кінець.

ii
ю-
аки

.
па-
мо-

а

то,
дѣ

шгъ
ва-
са!
р-

Fr. Hollnsteiner
k. k. Hof-Buchbinde
in **W I E N**
am Glac
an der

